БОРИС ИВ. ГЕШАКОВ

40 ГОДИНИ КООПЕРАТИВЕН ЖИВОТ

(1906—1946)

ИЗДАНИЕ
на кредитната кооперация „Съгласие" — с. Вакарел

Печатница Т. Т. Драгиев и С-ие, ул. „Вълкович" 2—София
1947

БОРИС ИВ. ГЕШАКОВ

40 ГОДИНИ
ООПЕРАТИВЕН ЖИВОТ
(1906—1946)

ИЗДАНИЕ
на кредитната кооперация „Съгласие“ — с. Вакарел

атница Т. Т. Драгиев и С-ие, ул. „Вълкович“ 2—София
1947

ВМЕСТО ПРЕДГОВОР

На 40 клм. юг. из. от гр. София, по главния международен път, свързващ Европа с близкия Изток, се намира село Вакарел, пръснато от двете страни на пътя по вакарелския рид на западна Средна-гора с височина от 630—1099 м. над морското равнище.

През различните епохи в миналото мнозина чуждеици пътешественици и наши учени са минали по Главния път през селото и ни дават сведения и описания за него. Особено ценна е книгата „Вакарел" (Антропогеографски проучвания) от покойния проф. *Гунчо Гунчев*, издание на Софийския университет — 1933 г.

От многото исторически бележки и описания се вижда, че миналото и съдбата на Вакарел са неразривно свързани с историята и значението на тоя централен път и е добил голямо значение още в римско време. Той е бил прокаран от голямия римски строител император Траян. По него са минали преселващи се народи и силни армии на воюващи народи, кръстоносни походи на Европа за освобождението на гроба Господен, както и османските орди при нашествието им в Европа.

От това време, около 1396 г., датира и старото село Вакарел, което е било разположено на Траяновия път, на около 1 клм. югоизточно от днешната гара Вакарел.

През 1737 г. по време на войната между Австрия и Турция селото и прочутата му шарена църква са били опожарени и разграбени от деморализирани

турски войски, а изплашеното му население, преживяло ужасите на пожара, грабеж и насилия, избягало по горите и деретата от двете страни на пътя, като мнозина се изселили в далечни, но по-спокойни места из цялата страна. Избягалото население в близките места заседнало там и с това се турнало началото на днешните 20 вакарелски махали.

На следната 1738 г. някои от избягалите се завърнали и се заселили на близко до старото село в Пустосела. Тук селото се развива и нараства до 1798 г., когато изпратената от Цариград 120000-на армия на Султана за усмиряване Осман Пазванто-оглу във Видин, който се бил обявил независим, го наново разграбила и населението му го изоставило за винаги.

Едва през 1829 г., когато по Централния път били издигнати кули караули за осигуряване движението, при тая във Вакарел се построили ханчета от околни жители слезнали от махалите, къщите се увеличили и през 1836 г, била направена старата черква и така се създало и днешното централно село на Вакарел, носещо името махала Хановете или гара Вакарел.

През освободителната война — 1877 г. — бягащите турски войски отново запалили селото и изгорили половината му къщи, като през него минала и руската колона на граф Шувалов от отряда на генерал Гурко.

На следната година, благодарение на това, че руският делегат на Берлинския конгрес генерал Бабриков успял да убеди пограничната комисия, че Вакарелският рид на Средна-гора бил част от Стара-планина и поради това Софийският санджак с град София останал в пределите на свободното княжество България, село Вакарел става цветущ

градец, граничен пункт на княжество България с Източна Румелия. Тук се открива митница с влагалища на стоки, поща, комисионерски кантори, ханове и др.

Това развитие и оживление се особено засилва през време на прокарването на ж. п. линия Сарам-бей—София—Костинброд през 1884—1888 г. Изникват нови 4 хотели, фурня за хляб, голями ханове с музикантски групи и др. След направа на линията това оживление престава.

Името на Вакарел се прочува през време на борбата на българската държава за овладяването на железопътната линия от компанията, а по-късно през 1937 г. с построяването на радиопредавателя „Вакарел".

Благодарение близостта на тоя предавател почти във всяка къща във Вакарел евтино са инсталирани радиоприемници-дедектори, нещо, което твърде много спомага за културното и просветно издигане на населението.

Отделните вакарелски махали и села запазват и до днес своя бит и общност на едно цяло и поради това носят общо името Вакарел, без да се нарича по-отделно някое с това име. Тия селища са следните: северно от ж. п. линия: мах. Бальовци, мах. Селянин, мах. Мечковци, мах. Драгиовци, мах. Ръжана, мах. Богдановци, мах. Пановци, мах. Джамузовци, мах. Бузяковци и село Бърдо както и мах. Хановете — централното село или гара Вакарел. От юг на ж. п. линия: община село Кутрахци, махалите от Вакарелската община; Поповци, Семковци, Брънковци, Полиовци, Ездирастовци, Млечановци, и село Крушовица от община Габра. Общо всички села имат население около 6,000 жители и заемат едно пространство от 141.4 кв. клм., като работна площ е само $^1/_3$ от същото.

Общо всички села имат; една ж. п гара II степен, 16 първоначални училища, 3 прогимназии, 4 черкви, 4 параклиси, 10 читалища, 3 кред. кооперации, 1 валсова мелница, родилен дом, здравни служби — медицинска и ветеринарна, както и една народна баня — пералня в мах. Мечковци, недовършена още. Електрифицирани са селата: Хановете (гарата), Кутрахци, и мах. Банчовци, а понастоящем се електрифицират и останалите махали без с. Бърдо, Бузяковци, Джамузовци и Ръжана.

Поминъкът на населението е много труден поради слабия доход от земята и мнозина търсят препитание в държавна служба особено по ж. п. линия. Това спомага много за изселванията на населението главно в гр. София.

Най-мощната и централна стопанска организация във Вакарел е всестранната вече кооперация „Съгласие", която обединява населението от всички селища на Вакарел и развива всестранна дейност.

За опознаввне с дейността и миналото на същата издаваме настоящата книга. Служейки на кооперативното дело ние знаем, че бъдещето и съдбата на Вакарел остава свързано с това на главния международен път, а стопанското благополучие и издигане на целия ни край — от успеха и напредъка на кооперация „Съгласие", която, за да изпълни това си предназначение, трябва да бъде всеотдайно подкрепвана от всички вакарелци и вакарелки.

с. Вакарел, август 1947 г.

Георги Ст. Атанасов
Директор на коопер. „Съгласие"
с. Вакарел.

УВОД

Поява и развой на кооперативното движение

Кооперативната идея за първи път е възникнала в Англия. Тя е неразривно свързана с борбите на английските работници за подобрение заплащането на тяхния труд, за изтръгването от ноктите на частния капитал, служещ си с крайните и противочовешки средства на експлоатацията.

Уставът на първото кооперативно сдружение е бил зарегистриран на 24 октомври 1844 год. под название: *„Рочдалско дружество на справедливите пионери"*. Това е първата потребителна кооперация, която имала за цел: да открие магазин за продажба на съестни продукти, облекло и пр., произвеждане различни стоки, построяване жилища . . .

Бързо се разпространила кооперативната идея, най-напред в Западна Европа, а в последствие и в нейните източни страни. Кооперативните сдружения най-напред започнали да се обособяват на базата на кредита. Създават се взаимоспомагателни каси почти във всички страни. С развитието на индустрията и разрастването на работническото движение се развива и потребителната кооперация. Паралелно с това — кооперативният капитал поставя и началото на браншовите кооперативно-производителни сдружения. От една страна се кооперират производители, а от друга консуматор потребители. Настъпва пълна изолация на верижния търговско-непроизводителен капитал. Производители и по-

требители си подават ръка под покровителството на лозунга: „Един за всички и всички за един".

Във всяка една страна, нарастналите на брой кооперативни сдружения започнали да чувствуват нужда да се организират в кооперативен съюз, а съюзите пък на различните държави, почувствували нужда да се организират в Международен съюз на кооперативните сдружения. Тая организация на кооперациите напълно успяла. Днес българските земеделски кооперации са организирани в Общия съюз на българските земеделски кооперации, който е член на международния такъв и в постоянна търговска и кореспондентна връзка с него, а всички кооп. съюзи в народната република се обединиха през настоящата година в Централен съюз на българските кооперации. В името на човещината, в името на любовта между хората, се е изградила оная мощна кооперативна организация, която има съюзи във всички страни на света и която работи за изграждането на един нов, по-щастлив свят.

„Щом това се окаже практически възможно дружеството ще пристъпи към организиране производството, разпределението, общественото възпитание и правителствената власт. . ." Тук в основата на този първ рочдалски устав, е легнала общността на интересите на неговите членове.

I

Основаване на Вакарелската кооперация „Съгласие"

Стопанското и икономическо състояние на село Вакарел до преди 40 години не беше блестяще. Това знаят всички съвременници на настоящето време, които са надхвърлили вече 50-те години на своя живот. Едно балканско място, високо 900 и повече метра над морското равнище, с примитивно земеделие, със слабо развито и недоходно скотовъдство, без доходи, с бедни и западнали земеделски стопанства — ето пълната картина на стопанското и икономическо състояние на село Вакарел до преди 40 години време. Недоимъкът, бедността, безпаричието, са обикновените спътници на живота на вакарелеца. И ако не е близостта на столицата и на железницата, където вакарелци намират работа — картината би била още по-печална, още по-мрачна . . . Голям брой от земеделските стопанства и днес не са в състояние да дадат прехраната на стопанисващите ги семейства, поради маломерността на работната им земя. И днес още скотовъдството тук не е подобрено ни най малко, макар че е ставало по събранията дума за това. Озеленяването на малоимотните земеделци-стопани тук не е проведено. Работна земя по закона за Т.П.С никой не е получил. Благодарение противодействието на тъмни, реакционни сили, икономическото и стопанско благополучие на вакарелци, не само че е било лошо до преди 40 години, но даже е било безнадеждно. Това се потвърждава и от факта, че до тогава много семейства бяха принудени да се изселят в Дели-орман, Добруджа, Тракия, Северна България и другаде, защото тук прехраната им беше несигурна. Но нека не скриваме истината. Въпреки големият напредък бедността в селото и днес съществува, даже да усиля мисълта си — мизерията . . . Но нека се утешаваме с надеждата, че новият свят дохожда не отведнъж, като гост, а постепенно и бавно, като красив, пролетен ден. Това е така, защото новото, доброто, щастливото, слънчевото — няма да ни се даде подарък, а ние

възродени, трудолюбиви и смели, — трябва сами да си го създадем. А за това трябват и нови хора, и повече време. И така: по-доброто, идеалното, щастливото са подбудили оная малка група вакарелци към подвига — да основе вакарелската кооперация „Съгласие".

Кооперация „Съгласие" е основана през 1906 година. Ето пълният текст на учредителният протокол: „Днес 18 юни, хиляда деветстотин и шеста година подписаните жители на село Вакарел, се събрахме в помещението на централното училище да обмислим за основаването на една земеделческа спестовно-заематална каса. За председател на събранието избрахме Цветан Георгиев.

„В съзнание от нуждата от такава каса и на всички ония ползи, които това учреждение ще донесе за нашето нравствено и материално подигане, ние решихме да основем върху началата на солидарната, неограничена отговорност на всички членове едно кооперативно, кредитно дружество, под названието: *Земеделческа спестовно-заематална каса „Съгласие" в с. Вакарел.*"

„Свещеник Тодор Христов Ковачев прочете устават, който разисквахме член по член, и който напълно приехме, както е приложен при настоящия протокол, подписана от нас".

„След това пристъпихме към избора на Управителен и Контролен съвети и с явно гласоподаване избрахме:"

„I. За членове на Управителния съвет: Цветан Георгиев, свещеник Тодор Хр. Ковачев, Христо Динев, А. К. Миленов и Зашо Паунов; за касиер — члена на Управителния съвет — Христо Динев, а за деловодител — А. К. Миленов".

ЦВЕТАН ГЕОРГИЕВ
Основател на кооп. „Съгласие", пръв и дългогодишен председател на същата (сега покойник)

ХРИСТО ДИНЕВ

Основател, член и деловодител на първия управителен съвет на кооп. „Съгласие“ (сега покойник)

ЗАШО П. КОВАЧЕВ

Основател, член на първият управителен съвет на кооп. „Съгласие“ (сега покойник)

„II. За членове на Контролния съвет: Паун
опов, З. И. Гешаков, Христоско Стоилов, Д. К.
итов и Веле Гешов". (фиг. 6 и 7).

ПАУН ПОПОВ

Основател, председател на първия контролен съвет на кооп. „Съгласие" (сега покойник)

„Определяме щото Управителния Съвет да
редстави, съгласно чл. 163 от търговския закон,

реална гаранция в размер на 200 лева за всеки един от членовете".

„Определяме касиера да представи редовна реална гаранция в размер от 500 лева и натоварваме Управителния и Контролния съвети да я приемат и да я предат на съхранение в Българската

Свещ. ЗАХАРИ ИВ. ГЕШАКОВ

Основател, член на първия контролен съвет на кооп. „Съгласие"

Земеделска Банка — Самоковски клон, както и да направят всичко, каквото е необходимо за утвърждение устава на заемателната каса при надлежния съд, съгласно наредбите на търговския закон".

„Председател на събранието: Цветан Георгиев. Членове: П. Попов, Хр. Динев, А. К. Миленов, Д.

К. Китов. Свещ. Тодор Хр. Ковачев, Захари Ив. Гешаков, З. П. Ковачев, свещ. Константин п. Стоянов, Иван Лазов, Т. Цветанов, Михал п. Захариев, Т. Илиев и др.".

Това е учредителният протокол на кооператорите — основатели на вакарелската кооперация „Съгласие". В него се вижда какви са подбудите, които са принудили тези пионери на кооперативизъма във Вакарел, да основат кооперацията. Тези подбуди не са други, а — сиромашията, която е била надвиснала като Дамоклиев меч над земеделските стопани в селото. Убедени във действителната полза от кооперацията, основателите, са работили с пламенен ентусиазъм. И още в първите години на своята кооперативна дейност, те успяват да създадат идейните основи на кооперативният живот, върху които днес почива цялата морална и материална мощ на кооперацията.

Членовете основатели на кооперация „Съгласие" са 64 души. Мнозина от тях днес са покойници. По именно те следват така: а) живи членове — основатели: починал *Свещ. Тодор Хр. Ковачев*, Ангел К. Миленов, Петър Тотев, починал *Ст. Ангелов*, Иордан Величков, Зашо Славчов, починал *Н. Стоименов*, Велин Георгиев; б) починали членове — основатели: Цветан Георгиев, Христо Динев, свещеник Константин П. Стоянов, Защо П. Ковачев, Пено Митков, Зашо Минев, Петър Илков, Захарий Стоянов, Стамо Христосков, Яне Милев, Ангел Митров Семков, Иван Василов, Стоян Иванов, Спас Захов, Мито Стоянов. Петър Митов, Миле Христов, Георги Славев, Сотир Митев, Зафир Спасев, Зашо Митев, Веле Гешов, Русин Павлев, Станоя Петков, Иванчо Митов, Занко Тошков, Христоско Стоилов, Станчо Ионев, Яне П. Китов, Стамо Свиленов, Кръсто Милушов, Костантин Георгиев, Свещеник Паун

Бонев, Иван Лазов, Иван Илков, Цветан Величков, Ангел Стойов, Вуко Ангелов, Тодор Илиев, Стоимен Златанов, Ангел Стоицов, Иван Паунов, Косто Ионев, Пешо Тодоров, Ионе Пешов, Паун Попов, Добре К. Китов, Стоян Занев Стойно Николов, Христо Ионев, Зашо Гьонев, Стоимен Паунов. Последните 7 членове — основатели зв изключени от кооперацията за противокооперативни действия.

Учредителната година — 1906 — е минала под знака на усилена организационна дейност. На 16 юлий 1906 година с протокол № 3. за председател на управителния Съвет се избира Цветан Георгиев, а за деловодител — Ангел К. Миленов. Първото общо годишно събрание, след узаконяване учредената кооперация, става на 27 август 1907 година. На това събрание се приема правилника за вътрешното управление на касата, така, както той е напечатан във ръководството „*Земеделчески спестовно — заематели кации*" от Асен Иванов, с някои частични изменения. В края на протокола изрично е вписана следната точка 10-та: „Дружествената година да се счита от 20-ти юлий* 1906 година, която дата определяме и за дружествен праздник, а членския внос да започва 1 юлий н. г."

Това първо общо годишно събрание „натоварва Управителния съвет да изкаже благодарност от страна на дружеството по начин, какъвто той намери за добре, на Самоковския мирови съдия господин Сава Георгиев, за гдето той без всякакво за себе си възнаграждение се яви във село Вакарел и завери" подписите на дружествените членове.

---

*) стар стил или 2 VIII по нов стил

Протоколът на събранието е скрепен с подписите на всички членове — кооператори, присъствували на събранието.

Устав, капитали и фондове

Всяко сдружение, което носи морална, материялна и съдебна отговорност, се управлява и ръководи от устав. Устава на кредитна кооперация „Съгласие" съдържа 81 член. Той е подразделен на 8 глави. Глава I — *фирма и седалище*; глава II — *цел и траене* на сдружението; глава III — *Средства* на сдружението; глава IV — *работа* на сдружението; глава V — *членове* на сдружението; глава VI — *управление*; глава VII — *баланс, печалби и загуби*" и глава VIII — *Общи разпореждания.*

Фирмата на сдружението е: *„Кредитна кооперация„ Съгласие"*. Седалището на сдружението е в с. Вакарел. Там е местонахождението на канцеларията на сдружението, на касата, на складовете и на управлението. Уставът гарантира постоянността на седалището на сдружението за 101 година. Никъде не се казва, че седалището на сдружението може да се мести. Това е изключено, поради обстоятелството, че всяко търговско сдружение трябва да има постоянен адрес — търговски и съдебен.

Сдружението има за цел: — „Да кредитира членовете за стопанските им нужди„, „да засили и развие спестовността и икономическата мощ" между членовете си и населението; „да организира за смятка на членовете или за своя смятка доставката на стопански потреби"; „да организира за смятка на членовете или за своя смятка преработване на отделни стопански произведения"; „да организира за смятка на членовете или за своя сметка обща продажба на произведенията на членовете и населението", „да набави за улеснение на членовете свой стопански инвентар"; „да организира чуждите стопански и други инициативи за улеснение на членовете"; „да придобие необходимия имот" за постигане на целите си"; „да разпространява всички необходими стопански знания"; „да се грижи за създаване на специални кооперации, ако за такива има условия"; „да се грижи за умственото и нравствено повдигане на членовете; „да дава стопански и други съвети и урежда възникнали спорове между членовете" . . . . (чл. 1 — 13).

Най-важният въпрос за сдружението е набиране и намиране на средства. Кооперация "Съгласие" набира средствата си от членски вноски, влогове, печалби и такси, субсидии и дарения и фондове.

Кооперация „Съгласие" има два фонда: *резервен фонд*, който се образува ежегодно от 10% от чистата печалба и встъпителните вноски и служи за покриване на загубите и *фонд за общеполезни начинания*, който се образува от 10% от чистата печалба и се изразходва по решение на общот събрание" (чл. 7).

Фондовете са учредени на учредителното общо събрание през 1906 година с приемането на устава на кооперацията. Те са важно условие за съществуването на кооперацията.

„За усилване на своите средства, по решение на общото събрание, сдружението си открива кредит пред съюза, към който се числи или пред Българската Земеделска и Кооперативна Банка. Сконтира и депозира портофейла си, ключва заеми, депозира стоките си, и „ипотекира имотите си". (чл. 10).

Като всяко ново търговско уреждение кооперация „Съгласие“ се нуждае от кредит още през първата година от основаването си. Такъв тя поиска на 1. януарий 1907 година от Б. З. Банка — Самоковски клон, в размер 30,000 лева. На следната година кооперацията поиска заем и от Б. З. Банка — Ихтимански клон пак от 30,000 лева. Българската кооперативна Банка отпуска на кооперацията заем в размер на 80,000 лева. Със тези пари сдружението започва своята кредитна и търговска дейност в първите години на своята работа Още в началото почти всички кооперативни членове се нуждаят от заеми. Такива получават всички, но не всички са редовни в промените, погасяването и изплащането на заемите си.

Управителният и Контролен съвети нередко. биват принуждавани да изключват членове за нередовност. Въпреки това, обаче, работите на кооперациятр се развиват благополучно. На 20 юли 1908 година на извънредното общо събрание на кооперативните членове—председателят на управителния съвет Цветан Георгиев с цифри в ръка посочва грамадния успех на сдружението. Това виждат и чувствуват всички кооперативни членове.

Първата доставка, която кооперацията е извършила, е доставянето на два вагона храни за изхранване членовете-кооператори и тяхните семейства. Това става през пролетта на 1907 година. Недостигът на храни във Вакарел се е чувствувал винаги, но годината 1906, когато е създадена кооперацията, струва ми се, че беше крайно суха и неплодородна. Ето това неплодородие и изгладняване населението го и принуди към сдружаване.

В протокол № 37 от 21. IX. 1907 година, делегатът за покупка на храните Цветан Георгиев дава отчета си по покупката: „Доставено е за членовете на дружеството 27.901 оки жито (пшеница) и 31.431 оки царевица. За тази храна е платено 13.884·50 лева, а е получено и ще се получи 13,253·10 лева, следователно явява се един недоимък от 631·50. Житото е купено по 46 пари, а царевицата по 31·5 пари ока̀та, франко вагона гара Червен Бряг. На членовете е раздадено житото по 49 пари ока̀та и царевицата по 35 пари ока̀та. Тази малка разлика във покупко-продажбата не е могла да покрие транспорта и направените разноски по покупката, защото търговеца по една неволна грешка на делегатите е повишил житото с по 1 стотинка ока̀та и вагонът е изпратен с няколко оки по-малко. По направената покупка делегатите са направили 95 лв. разноски (40 лева пътни и 55 лева разноски) и делегата Цветан Георгиев при второто си отиване е похарчил 36·15 лева. Следва да се плати на лицата, които са стоварили вагоните и са прекарвали царевицата от вагона царевица до мястото, където е складирана. Всичко похарчено възлиза на 151·15 лева.“

На 31 септември 1908 година на извънредното общо събрание на дружеството, свещеник Тодор Хр. Ковачев повдига въпроса за доставка за членовете на сол и газ. „Той изтъква пред членовете че по-износно ще бъде за членовете на дружеството, вместо да си доставят сол и газ от търговците, да се доставят тези продукти задружно, в който случай ще им легнат по-ефтино, отколкото ги купуват от търговците, тъй като ще бъдат доставени направо от най-голямите търговци и в по-голямо количество — когато, догдето да дойдат до продавачите от които сега ги доставяме — минават през ръцете на много търговци, които покачват цените им. Вън от това ще остане известна печалба за усилване фондовете на дружеството“. Съб-

ранието приема да се направи и тая доставка. (прот. № 31, 13. IX. 1908 г.)

По доставката на храните търговецът Кузман Киров изиграл дружеството, като му повишил доставката със по една стотинка на оката и взел повече пари. Събранието решава да се даде под съд този алчен човек. Възмущават се, разбира се, всички кооператори, но миналото, минало, кооперацията е ощетена . . .

Тези първи търговски сделки за задоволяване консумативните нужди на членовете—кооператори не отчайват сдружението. То продължава на едро своите доставки и облекчава най-крещящите техни домакински изисквания.

Развой и дейност на кооп. „Съгласие" след основаването ѝ. Просветна и стопанска дейност.

Всяко начало е трудно. И кооперативното дяло във началото на своето развитие е срещнало редица мъчнотии. Частно за вакарелската кооперация „Съгласие", може да се каже — че и тя в началото на своето съществуване е срещнала редица трудности. Тези трудности са били от различно естество парични, канцеларски, организационни, просветни и т. н. За преодоляване на всички мъчнотии, на всички трудности, шепата фанатизирани кооператори - основатели на кооперация „Съгласие" — съзнавайки голямото значение на кооперативната просвета, отпочват просветна дейност сред членове и нечленове на кооперацията. Всички съзнават, че не е лесно да се убедят вакарелци да възлюбят кооперативната идея, да разберат нейното грамадно значение за икономическото повдигане на селото, за неговото стопанско и социално преуспяване. Сред този кипеж, сред тази борба, в която се преплитат търговските интереси на частни лица, на банкерски среди, на целият, стар, отживял времето си капиталистически строй, като утренна зора, прозвучава словото на първите пионери на кооперативното дяло във село Вакарел. С една дума кооперативната група започва своята усилена просветна дейност. На общите и извънредни събрания се четат реферати, говорят се сказки, държат се речи, все в оня дух, който лежи в основата на кооп ративното дяло. Подчертава се, че тук не се касае въпростът до търговия, а до задоволяване най-насъщните човешки нужди на кооператорите, за подобрението на тяхния социален живот, в който ще се внесе осъзнаване, сплотеност, единство само от кооперацията. Първичната просветна дейност на ръководителите на кооперация „Съгласие" през 1906 година раздвижва духовете на вакарелци. Те виждат в кооперативното дяло нещо ново, нящо човешко, нещо спасително сред тъмнините на общия мрак, който от векове тегнее над всеки дом, над всяко семейство, над всяки човек— виждат нящо велико! . . . И членовете на кооперация „Съгласие" растят, растят, и на ръст, и на брой!

Нов дух повява из село. Хората започват да виждат оная малка светлинка, която блещука в кооперацията. Мнозина не разбират нищо и се питат: — Какво ли е? Какво означават думите кооперация?

— Да, да — кооперацията, само кооперацията, ще спаси селянина, работника, служащия, гражданина от мизерията, която днес го души. Тя защищава интересите на всички свои кооперативни членове. Тя е враг на експлоатацията и приятел на човека и гражданина на републиката. Кооперацията ще подобри живота на вашите семейства — гово-

рят кооперативните просветители. В кооперацията е вашето спасение! Тя ви организирва за борба с общия враг — експлоататорския капитал . . .

В своя просветен полет, първите кооператори-вакарелци, намират време да занимаят кооперативните членове и с извънкооперативни въпроси, които са от значение за икономическото благосъстояние на всеки кооператор. Така, на 6 януари 1907 година, на общото годишно събрание, местният велдшер Константин Георгиев, който е и член от контролният съвет на кооперация „Съгласие". чете реферат на тема: „*Вредата от чрезмерното употребление на алкохола*". Сказката била изслушана с най-голямо внимание от събранието на кооперативните членове. Всички остават с убеждението, че алкохолизъма е враг и на човешкото здраве, и на семейството, и на обществото. Пияницата не може да бъде добър кооператор. Тук е необходима трезвеност, тук е необходима съзнателност, тук е необходимо трудолюбие и пестеливост!... Добрият кооператор трябва да бъде трезвен, защото към него са обърнати погледите на неговите другари, на неговото семейство. Пиянството е материално съсипване. То е прахосване на времето, което е скъпо за всеки човек, за всяко семейство... Кооперацията, както се вижда, държи добра сметка за моралният лик на кооператора и за неговото поведение сред обществото. Сдружаването тука вече не е само на базата на кредита и потреблението, а е и сдружаване на почвата на социалния мир. Всеки кооператор трябва да бъде и добър гражданин, както и добър човек. Кооператор, който не притежава общочовешки чувства — той не е истински кооператор, той е враг на кооперативното движение!

КОНСТАНТИН ГЕОРГИЕВ

Основател на кооп. „Съгласие", многозаслужилия на Вакарел, дългогодишен медиц. фелдшер в селото (покойник)

На общото годишно събрание на 20 юли 1907 година, свещеник Тодор Христов Ковачев чете сказка на тема: *„Дейност на дружеството от основаването му и ползата от това дружество"*. Сказчикът обрисува общия лик на дружеството за година време. Вече е проличало, че кооперацията е една необходимост за селото. Мнозина от кооперативните членове вече на дяло са се убедили в ползата от дружеството. Кооперативната каса вече е подирила кредити, набрала е средства и е раздала заеми на най-нуждаещите се свои членове. Ползата вече е доказана, тя е очевидна. Няма съмнение вече в успяха на кооперативното дяло. Но... трябва вече и по-голямо съзнание, и повече любов към кооперативната общност и, най-важното, повече просветна работа и сред членовате-кооператори, и сред некооператори. Това отдавна са съзнали и членовете на рочдалското дружество на справедливите пионери, това съзнават и сега ръководителите на вакарелската кооперация. Нуждата от кооперативна просвета на членовете се чувствува на всяка стъпка. Едни смятат „дружеството" и неговите налични капитали като средство за забогатяване, други, главно търговски среди, се стремят да изземат наличните пари на кооперацията и да я поставят в затруднение, трети поради невежество — и тези са най-много — не уреждат на време записите си, като допускат да станат те съдебни и с това не само че затрудняват редовните операции на касата, но я поставят и в затруднение. Това вече се чувствува още през втората година от основаването на кооперацията. На общото годишно събрание на 6 януари 1907 година—кооперацията е в криза. Чувствува се голяма нужда от кредити за да се спаси незакрепналата още и млада вакарелска кооперация „Съгласие", събранието единодушно решава да се моли самоковският клон на Б. З. Банка да открие една специална текуща смятка на кооперацията от 30,000 лева. Всички членове единодушно декларират следното: *„Всички членове на касата сме съгласни да се подчиняваме на всички разпореждания на Б. З. Б. — Самоков, по откриване на тази смятка. Ще се подчиняваме и на нейната контрола"*. (Протокол № 1 от 6. I. 1907 г.). Банката открива исканата смятка и на 10 януари 1907 година, кооперация „Съгласие" сключва заем от 15,000 лева с който изплаща протестираните вече записи на 45 души свои членове, в числото на които влизат почти всички членове на Управителният и Контролния съвети. Протестираните записи кооперация „Съгласие" прибира като оправдателни документи. В случая проличава ясно в какво материално затруднение е била изпаднала кооперацията и, главно, нейните основатели и ръководители, които са се сдружили, за да си помогнат. Колкото са били по-напред притиснати от частния капитал, сега това те чувствуват още повече при наличността на оскъдния кооперативен капитал. Никой не е пожелал да им даде пари, за да се изплатят на своя кредитор, освен Б. З. Банка. Тук нуждата от кооперативна просвета е ясна. Трябва повече съзнание за дълг и отговорност към кооперацията, трябва и по-голямо внимание при подбора на членовете, особено на онези, които влазят в кооперацията с замисъла — да спънат нейното развитие, да изложат пред очите на народа нейното дяло, да я унищожат и омаловажат като стопански фактор. Това е било съвсем ясно за основателите на кооперация „Съгласие", особено за интелигенцията — учителите, свещениците и фелдшера — които тогава са стояли на чело на кооперация „Съгласие", като нейни основатели.

На всяко годишно и извънредно общо събрание на кооператорите се четат редовно сказки и реферати. В тях се пропагандира кооперативната идея, посочва се пред кооператорите неуязвимостта на кооперативното дяло.

През 1908 година кооперацията прави едно общо редовно и три извънредни общи събрания на членовете-кооператори. Просветната дейност се засилва извънредно много. Членовете на кооперацията вече са нарастнали на 221 човека, още в началото на 1908 година. Пристъпва се към изменяване на устава. Председателят на кооперацията Цветан Георгиев чете сказка на тема: „*Важността и целите на земеделските сдружавания*“. Той ясно подчертава и с цифри доказва грамадния успех на кооперация „Съгласие“ от основаването ѝ до днес. Той подчертава „неоснователността на недоверието на някои членове“ към кооперацията. Говори, че кредитирането на членовете — само не е крайна цел на кооперацията, а и потреблението. Повдигането на земеделието и скотовъдството, рационализиране на земеделието — ето бъдещите задачи на кооперация „Съгласие“. „Празна е приказката, че нашето вековно рало най-добре оре земята“. Потребно е модерно земеделие. „Трябват подобрения във всички отрасли на земеделието: в начина на обработване на почвата, в начина на прибирането и почистването на храните, в начина на торенето. Извън това потребни са машини, с каквито работят напредналите във всяко отношение вече други държави. Онова, което харчим за пиене — ако го спестим — ще покрием нуждите на нашето стопанство, ще го снабдим с потребните земеделски съоръжения. Но тук трябва воля, трябва постоянство, труд и пестеливост.

На същото извънредно общо събрание говори и инспекторът-агроном при Самоковската Земеделска Банка — А. Пенчев. Той говори за земята. В нашия край земята е бедна, поради което иска торене. Препоръчва изкуственото торене. Изкуственият тор в странство е дал много добри резултати.

„Земята, от която ние само вземаме, а в замяна на това нищо не ѝ даваме, е също каса, която може да дава жълтици, но само при условие, ако и ние се грижим за нея . . .“. А за това трябват познания. При обработването на земята ние употребяваме само физическа сила, а ум — никак. Както баща ни е работил — тъй и ние — повече и по-далеко не отиваме. И това е единствената причина нашето земеделие да дава слаби доходи и да ни отчайва. В по напредналите страни земеделците са съзнали това и се внесли голями промени в обработването на земята. И затова там не можете да направите разлика в облеклото на тамошния земеделец и на гражданина, както е у нас. Към същите успехи трябва да се стремим и ние“.

„Притежаваме около $2^1/_2$ милиона хектара работна земя, в обработването на която влагаме непосилен труд, но защото това става без нуждните познания, които ни дава науката, оставаме слабо възнаградени“.

„Почвата от постоянното засяване обеднява, отслабва. Принудени сме през година, а и през 2 и 3 години да засяваме една нива. За в бъдеще това би станало незъзможно, понеже работната ни земя намалява. Една нива, за да се сее всяка година, потребно е и да се тори всяка година. Тук именно, на помощ ни се явяват изкуствените торове. Те отдавна са въведени в напредналите страни, където земеделецът е достигнал до такава степен на развитие, че сам разбира от какви торове се

нуждае нивата му. Доставя си торове от земеделската кооперация, или замеделското дружество. В склада са наредени различни по състав торове: азотни торове, фосфорни торове, калиеви торове... От фосфорните торове наедрява зърното, а азота и калия служат за разрастване на стъблото, от което може да се заключи — кой вид храни липсва на растението, за да се набави". Кооператорите-земеделци жадно възприемат изказаното мнение. Няма съмнение, че това е така. Знания са потребни, покрай труда и модерните земеделски съоръжения, за да се подобри земеделското производство в селото ни.

Между кооператорите е и кооперативният деятел господин В. Ганев. Той е поканен специално за събранието. В тая покана той вижда залог за пълно преуспяване на дружествата. „Земеделските дружества" — говори той — „само тогава ще постигнат своите цели, когато се обърнат от банки за раздаване на пари — в огнища, от където да се пръска кооперативната просвета и агрономични знания. Земеделецът в странство е постигнал успех, защото се е възползувал от тези знания. В Европа толкова са напреднали, че лесно се борят с природните стихии — със сушата, наводненията, градушките ... Подобрението на земеделието трябва да започне от зърното. Земеделецът трябва да знае да прави избор на семената. Семената, плуговете, торовете, се доставят от дружествата. Потребна е само добра воля от страна на земеделците, за да станат модерни земеделци и да подобрят добива от земята си".

На 28 септември 1908 година става друго извънредно общо събрание. Свещеник Константин п. Стоянов говори: *„Средства за ограничение пожарите в селото"*,

През разглежданото тук време в село Вакарел ставаха много опожарявания на къщи, плевни, обори, снопи, слами и пр. Ставаха и кражби, пък и убийства. Това разбойническо явление е противно

Свещ. КОНСТАНТИН СТОЯНОВ
Основател, член на кооп. „Съгласие" (покойни к)

на справедливия и чист идеал на кооперацията. Тя се стреми да създава блага, а разбойнически настроени хора ги унищожават с една клечка кибрит. Това зло е противно на всеки кооператор. Това

всички чувствуват и това решават. Всички кооператори се задължават да говорят на децата си — да се гнусят от тези престъпления и от този начин на отмъщение. Като мярка на солидарност се възприема клетвено обещание на всеки кооператор— да пази себе си и децата си от престъпления . . .

На същото събрание говори и младият учител Захари Иванов Гешаков на тема: *„Злото от разграбването нн общинската мера и как да се премахне“*. Сказчикът изнася пред събранието, че общинската мера е изложена на разграбване. От това разграбване се стесняват пасищата за добитъка и страдат интересите на общината. Предлага да се направят постъпки пред общината — да се назначи една комисия, която да оцени заграбените места. От сумите да се образува фонд за постройка на училище в селото, каквото по онова време село Вакарел почти нямаше. Общинската мера да се закръгли и да се поставят трайни знаци. Решава се, обаче, местата само да се отчуждат.

Този въпрос се разреши едвам през 1923 година. Тогава се отчуждиха някои заграбени места, но болшинството се оцениха и заплатиха, като сумите, постъпили от тях, се употребиха за постройката на училището в с. Вакарел.

На 28 август 1910 година на извънредното общо събрание горният учител чете сказка на тема: *„Ролята на кооперацията за повдигане на земеделието“*. Сказчикът, който е и деловодител на кооперацията, намира, че кооперацията в своя четиригодишен живот се е задоволявала само с отпускане на заеми на своите членове, които са ги спасили от лихварите, но никак не са послужили за производителни цели. Членовете едвам смогвали да плащат лихвите на заемите си, без да могат да изплатят дълговете си, защото нямали реални приходи. Намира поминъкът на земеделецът във Вакарел като лош, което е вярно и за днешно време. Причините са: експлоататорският капитал, тежките данъци, слабата доходност от земеделието и скотовъдството, пиянството, невежеството, мързелът и др. Според сказчика земеделието трябва да се модернизира и сумите получени от кооперацията във вид на заеми да отиват за подобрение на земеделските стопанства. Изказва желание кооперацията да открие кооперативна бакалница, която да снабдява кооператорите със стоки и хамбар за складиране на храни . . . Но за да бъдат възприети и приложени с успех всички придобивки на науката по земеделието, би трябвало членовете да се стремят към придобиване на знания, към земеделска кооперативна просвета. В случая, обаче, са потребни средства. Кооперацията не трябва да се скъпи за издръжката на читалището, за издръжката на курсове по модерно земеделие, по кооперативното дяло и пр. Сказки, списания, книги, вестници — ето къде трябва да отиват отпуснатите средства на кооперацията“ . . . Същият сказчик е чел още: *„Развитието на скотовъдството на запад и у нас“*. Говорил е почти на всички събрания и още тогава се е проявил като просветен кооператор, но през 1911 година Захари Ив. Гешаков напуска за винаги родното си село, за да стане свещеник в с. Долна Баня. Той е основател на кооперациите в с. с. Долна Баня и Костенец.

В първите години на своето съществуване кооперация „Съгласие“ развива, както се вижда, широка просветна дейност. Нейният пръв, по-послешен и дългогодишен председател Цветан Георгиев работи на полето на кооперативната и земеделска просвета с рядка преданност. Той чете реферати: *„Икономическата политика на общинския*

ни съвет". „*Земеделските сдружавания*" и редица други. Медицинският фелдшер Константин Георгиев — една рядка личност из миналото на Вакарела — чете сказки: „*Коремният тиф*", „ *Каква хигиена трябва да се пази, за да не се явяват заразителни болести?...*" и др.[1]) Въобще в първите години на кооперацията, в младежката ѝ възраст, просветната кооперативна дейност е била, пък и сега е достойна за удивление. По-нататък, поради Балканската, Междусъюзническа и Първа световна войни, просветната дейност на кооперативното ръководство отслабва. Охладнява и онзи ентузиязъм у членовете, който имаха в началото. На общите годишни събрания, пък и на извънредните такива, започват да се явяват все по-малко и по-малко членове. Даже едно от тези събрания се отлага поради липса на кворум. Естествено е, че причината за отслабването на кооперативната просвета, както и сам е забелязал медицинският фелдшер К. Георгиев, който след една сказка изказва мисълта, че сказки и реферати трябва да се четат по-често пред кооператорите, за да се поддържа бодростта на тяхния дух и крепката вяра в предназначението на кооперацията.

Просветната дейност на кооперацията, както видяхме, се отнася до кооперативни, стопански, финансови, здравни и др. въпроси.

С нарастване капиталите на кооперацията, с откриване на нейните потребителни магазини, с развитието на нейната търговска дейност намалява и просветната ѝ дейност, поради голямата претрупаност в работата ѝ. Но въпреки това просветната дейност на кооперацията продължава и през следващите години. На общите, извънредни

[1]) Съдържанията на сказките не са протоколирани.

и редовни годишни събрания се явяват като пратеници или гости делегати на Б. З. Банка, на Централната Кооперативна Банка, които държат сказки и пръскат просвета между кооперативните членове. Посещават събранията и агрономите, лекарите, представители на Общия Съюз на Българските Земеделски Кооперации, които също така говорят сказки пред общите събрания на кооператорите. Но за жалост, в протоколите след войните не е отбелязано съдържанието на тези сказки. Това не е сторено, поради обширния дневен ред на събранията и неопитността на секретарите, които сигурно не са били в състояние да запишат съдържанието на сказките.

Кооперация „Съгласие" и Балканската и Първата световни войни

На 17-тй септември 1912 година България беше принудена да влезе във война с Турция. През време на тая война, която е наречена в Българската история — Балканска война — кооперация „Съгласие" беше изцяло в услуга на кооперираните и некооперирани земеделски стопанства в селото. Повече от половината от мъжете кооператори отидоха под знамената. В селото ни останаха жените, децата и старците, за които кооперацията трябваше да полага извънредни грижи.

Но протоколните книги на кооперацията през време на Балканската война остават непопълнени. Последният протокол на Управителния съвет е от 26 август 1912 година. През цялата 1912 година не е станало нито едно общо годишно, нито едно извънредно събрание, нито пък такива на Упра-

вителния съвет. От това време до 16 септември 1913 година няма нито един протокол на кооперацията. Следователно за година време липсват писменни, исторически доказателства за каквато и да било дейност на кооперативното управление. През тоя период от време Контролния съвет е държал само 8 протокола за 1912 година и 4 протокола за 1913 година. С протокол № 2. от 29 IV 1913 година Контролният съвет проверил наличността в касата и намерил приход 173,298·82 лева и разход 171,860·00 лв. Наличността в касата през казаното военно време била 1,438.73 лева. Освен отпускане на заеми не личат никакви търговски доставки. В протокол № 4 от 24. IX 1913 година Контролният съвет отбелязва: „Книгите за членовете са заведени, обаче, мнозина от членовете не са си изплатили членските вносове".

Първото редовно годишно събрание става на 29 септември 1913 година. Председателствува се от Зашо П. Ковачев, който е бил на война. Той е и законният председател на управителният съвет. От 284 присъствуват всичко 111 члена. „Съгласно устава това събрание се счита законно колкото и членове да се явят". Думата е била дадена на К. Кецкаров, инспектор от Българската Централна Кооперативна Банка. В протокола на това събрание се казва: „Господин Кецкаров с една хубава и сбита реч изложи пред членовете целта на сдружаването им в кооперативна дружба. Покрай вземане заеми от дружествената каса да влагат последните в производителни цели, за подобрение земеделието, скотовъдството и домакинството . . ." Същият препоръча застраховка на посевите и добитъка. Приема се отчета на Управителния съвет за 1912 година и се освобождава от отговорност.

Следващето общо редовно годишно събрание става на 2 февруарий 1914 година. Председател е пак Зашо П. Ковачев. Присъствуват 246 души членове от всичко 327. Одобрява се отчета и се освобождава от отговорност Управителният и Контролен съвети. Одобрява се и направената покупка на 2 вагона сол, един вагон царевица и 1 вагон газ от Бъл. Централна Кооперативна Банка. Събранието се закрива след избирането на нов Управителен Съвет.

На 6 юлий 1914 година става второ редовно годишно събрание. Присъствуват 327 членове от всичко 361. На това събрание става ясно, че кооперацията има дългове и че се нуждае от увеличение кредита й пред Бъл. Централна Кооперативна Банка. Ясно е, че през Балканската война кооперацията не е успяла да развие напълно своите сили, поради войната и поради отсъствието на голяма част от членовете й.

Това общо годишно събрание „удобрява решението и предложението на Управителния и Контролния съвети от 22 юний 1914 година с протокол № 15 — да се въздигне един паметник на падналите във войната през 1912 и 1913 година дружествени членове и не членове — жители на с. Вакарел, на стойност от около 4,000 лева, върху местността „св. Илия". Грижата за въздигане на този паметник и събиране на средства за тази цел се възлага на комисия в състав: председателят на Управителният съвет, и по право за такъв на комисията един член избран от Управителният съвет; един избран от Контролния съвет, един избран от общинския съвет, един от учителската колегия и един от свещеническата колегия и от: Ангел Стойов, Христаки Ионев и Милан Танев, избрани от общото събрание. Отпуска (200) двеста лева от фонда

си „Общеполезни начинания“ и задължава всяки един от членовете си да даде най-малко (2) лева за същата цел. Проектопаметникът „подлежи на одобрение от общото събрание. . . .“

Събранието решава още „разрешеният кредит на дружеството на Българската Централна Кооперативна Банка от 80,000 лева, да се използва така: четиредесет хиляди лева срещу колективен петгодишен запис, издаден и подписан от Управителния съвет и четиредесет хиляди лева срещу депо на дружествения портфейл. След разглеждане още точки от дневния ред, събранието се закрива.

В протокол № 18 от 1. VIII 1914 година Управителният и Контролният съвети решават доставената вече газ да се продава по 16.50 лева касата, а солта по 20 лева чувала. „Съветът възприема и се съгласява с окръжното на Българската Централна Кооперативна Банка от 19. август 1914 година, под № 23066, за да се улеснят лицата, които са застраховали посевите си от градушка — да внисат премиите си в дружествената каса и дружеството да изплаща на същите следващите им се обезщетения“.

На 21. септември 1914 година става друго редовно годишно събрание. Открива се от председателя на управителния съвет Цветан Георгиев. Няма уставно болшинство и събранието се отлага. На 28 IX. това редовно годишно събрание се повтаря. Присъстствуват 88, а отсътствуват 268 членове. Има законно болшинство и събранието се състоява. Един месец след това — на 30. X. 1914 година — Управителният съвет, с прот. № 25, отпуска заеми на 210 членове. Вижда се и ясно е, че поради войната кооперативните членове са били поставени в парични затруднения.

Така вървят работите на кооперацията след Балканската война — до 1914 година, когато се обявява Първата световна война. На общото годишно събрание на 29 март 1915 година, между редицата други въпроси, събранието решава да се достави за членовете-кооператори един вагон царевица. Контролният съвет изпраща за тази цел в с. Кнежа членовете от Управителния съвет Зашо П. Ковачев и Игнат Стоянов.

Последното общо годишно събрание пред Първата световна война става на 14 юни 1915 година. Присъствуват 261 член, а отсъствуват 117. Интересното в това събрание е следната реч на председателя Цветан Георгиев против местните свещеници: „Местните свещеници, които с простени и непростени средства, с цел да изтръгнат повече облаги за себе си от членовете и жителите на село Вакарел, вършат некрасиви работи при събиране на своите треби. Така, например, не взимат по 0.50 стотинки законната такса за водосвет, а изискват насилствено да им се дава жито с „попско шиниче“, което събира около 20 стари оки жито; събират, искат, а и, има случаи насилствено взимат: яйца, сирене, вълна, лук, чушки, тикви и пр. Взимат за венчавка, кръщавка, и пр. произволни такси; не издават никакви позволителни и документи докато пред „попа“, не се изредат по няколко оканици, а по някога и десетки с червено вино, защото отчетата не пият бяло и пр. и пр. Изтъква така също и всички беззакония и принудителства, които поповете вършат при издаване позволителни на малолетни младоженци“.

На тая упрекваща свещениците реч, отговорил свещ. Тодор Хр. Ковачев в следния смисъл: „... и поповете са с грешки, но и говорившият превишава. Той взимал само по 5 лева за вадене вули

и намира, че горното е пресилено". Събранието решава по този въпрос единодушно следното: „Членовете на дружеството ще си плащат требите само с пари, а не и в натура със жито. Никой от членовете не може да изплаща свещенически треби със жито и свещеник, който приема жито от дружествен член и, *член, който дава жито на поп — се изключват от дружеството*; таксите на свещениците се гарантират за дружествените членове, се гарантират от дружеството". (прот. № 28 от 14. VI 1915 год. Буквален препис).

Това е последното общо годишно събрание преди започването на Първата световна война. Управителният съвет е държало само две заседания още — на 1. IX 1915 г. и на 6 IX с. г. Следващият протокол на Управителният съвет носи дата 15 февруари 1918 година. Кажи го речи го $2^1/_2$ години не е имало нито общо годишно събрание, нито пък заседание на Управителният и Контролни съвети. И това е обяснимо: войната . . .

Протоколът на това заседание на Управителния съвет има следния дневен ред: 1) Изключване на умрялите във войната и по други причини членове; 2) приемане нови членове и 3) увеличение заплатите на дружествения персонал . . . Изключването на умряли и загинали във войната членове го има и в други протоколи, следващи нататък, които възлизат на 49 души.

Първото общо редовно годишно събрание след приключване на Първата световна война става на 4. май 1919 година. Присъствуват 242 дружествени членове от всичко 393. Събранието се обявява за открито и законно. Това общо годишно събрание приема отчетите на управителните тела на сдружението за военните: 1915, 1916, 1917 и 1918 години.

В този протокол, под № 2, от 4. V. 1919 г., се казва: „Председателят на управителният съвет — Цветан Георгиев взема думата и прочете списъка на *49 дружествени членове*, мнозина от които повечето млади, енергични и дееспособни членове и стопани, оставиха костите си на бойните полета, други, изнемогнали в труд, лишени от липса на свои мили и близки, под товара на своите години, сложиха тоже костите си за родината. За тях членовете за сега не могат нищо стори, освен да почетат паметта им със ставане на крака и казване: „Бог да прости!" Всички членове станаха на крака и казаха: „Бог да прости!" (Буквален препис от протокола").

„След това същият, който изпълнява длъжността и на касиер-деловодител, заяви, че през всичкото време, докато е траяла войната, дружеството е работило; че дейността на дружеството се е удвоила и утроила, отколкото преди войната; че хората, които са работили в дружеството, са имали и други прями и постоянни длъжности; че по претрупаност на работа, всички операции не са могли своевременно да се запишат, особено да се отнесат по партиди, да се досъберат и приравнят с дневника; затова той (касиер-деловодителя) при липса на друг платим работен персонал в дружеството, освен една учителка, която работи в дружеството, но и пречат длъжността и обстоятелството, че не учителствува в седалището на дружеството, — не е бил в състояние да приготви потребния отчет и баланс за 1918 год. и балансите за останалите години (1915, 1916, 1917), та моли събранието да му се даде мандат още от $1^1/_2$ месеца, за да се приготвят отчетните книжа в бъдаще общо събрание . . . и стане отчитането". (Буквален препис прот. № 2 4. V. 1919 г.)

„Председателя Цветан Георгиев докладва, че през време на войната за дружествените членове са правени покупки-продавки, като: захар, сол, сода, емайлирани съдове, кофи и пр.... За сега... е поискано от дирекцията за С. Г. О. П. да се отпуснат следните необходими за членовете продукти, а именно: 150 кгр. калай; 40 кгр. нишадър; 50 кгр. сода бикарбонат; 10 кгр. лимонтузу; 10 кгр. ленени конци; 20 кгр. канап;... 1,600 кгр. памучна прежда, за доставката на която Общия Съюз води преговори..." Та освен тези търговски операции през казаното време други не са ставали.

Отражение на войните в стопанския живот и дейността на кооперацията след 1918 година

Първата световна война съсипа и материално и морално света. Тя се отрази много тежко върху благосъстоянието на земеделските стопанства, които парично бяха притеснени и съсипани. Кооперативното ръководство вижда това и в началото на 1919 година засилва своята деятелност.

На 4. май 1919. година на общото годишно събрание на членовете, събранието разглежда и приема отчетите на Управителния Съвет за 1915, 1916, 1917 и 1918 години. Поради намаляване цената на лева, то определя лихвите, както следва: на заемите, които кооперацията дава — 8% годишна лихва; на просрочените заеми — 9%; на срочните влогове от 3—5 години — 4·5%; на срочните влогове от 1—2 години — 4·25%. Това е направено с цел да се увеличат капиталите на дружеството, които по гореказаните причини са се оказали недостатъчни.

На общото събрание на 25 април 1920 година се взима следното решение: „Събранието след станалите разисквания, като има пред вид, че едно стопанство, за да набави при нещастен случай само работен добитък, нуждни са му от 12—15,000 лева. И, въобще, скъпотията на всички предмети от първа необходимост се е неимоверно много увеличило, определя размера на най голямия заем да бъде 10,000 лева, а авансовия — 10% от собствения кредит на всеки член.

Но не само са притеснени земеделските стопанства — притеснена е финансово и кооперацията на селото. Тя чувствува нужда от пари, с каквито в случая не разполага в достатъчно количество. И на същото общо редовно годишно събрание, последното взима следното решение:

„Събранието, имайки предвид поскъпването на живота, реши да моли по надлежния ред — да му се разреши кредит от 500,000 лева..., който да се използува по текуща сметка срещу петгодишен запис или ако е нужно и по депо на портфейла, като заявяваме, че ще се подчиняваме на всички законни разпореждания и контролата на кредитора — Б. Ц. К. Банка, а така и на тези от Съюза на Б. З. Кооперации". (Прот. № 15, 25. IV. 1920 год.).

Все със същата цел на 31. XII. 1920 година, Управителният съвет решава: „Начиная от 1 януари 1921 година, членската вноска да бъде 24 лева годишно.

Въвеждат се и задължителните дялове. Това става на 12 юни 1921 година на общото извънредно събрание: с личен кредит до 3,000 лева — един задължителен дял от 100 лева; с личен кредит до 6,000 лева — два задължителни дяла; с личен кредит от 6,000 лева нагоре — три задължителни дяла. (Прот. 14).

Набирането на капиталите започва, но и числото на членовете нараства, пък и нуждите се увеличават. Годината 1919 е гладна. Управителният съвет с протокол № 19 от 2. XI. 1919 година решава да се достави за нуждите на членовете 30,000 кгр. жито, 30,000 кгр. царевица и 10,000 кгр. фасул. Такива се доставят от Северна България. Но членовете-кооператори са бедни. Не могат да плащат с оскъдните си средства и малкия си кредит. И Управителният съвет решава: „Поради поскъпване живота съветът увеличава кредита на членовете пет пъти повече". (Прот. № 32, 31. XII. 1919 г.).

Б. Ц. Кооп. Банка през октомври 1920 година открива на дружеството кредит от 300,000 лева срещу 5 годишен запис. Софийският клон на Б. З. Банка дава кредит 80,000 лева. Но и това не е достатъчно. Общото събрание иска кредит от Б. К. Банка 800,000 лева, а банката отпуска 500,000 лева.

Управителният Съвет прави нови доставки на сол, храни, захар, железария и др. Но от стоките остават непродадени. На заседанието на управителният съвет на 23. IV. 1920 год. „председателят докладва, че от закупените стоки много са останали непродадени и членовете са си набавили такива колкото за нуждите си. Останалата стока не може да се очаква да бъде продадена на членовете, затова моли да бъде решено да се продават и на други лица, за да могат стоките да се разпродадат в скоро време, за да не би дружеството да има загуби от такива стоки". По въпроса съветът решава: „Стоките, които не са се разпродали в срока предвиден в обявление № 7 — да се разпродават на членове и търговци на едро, но в общината, по определени цени и занапред стоки, които не се търсят от членовете, да се разпродават където се намери за добре, като се гледа, нуждите на членовете да бъдат удовлетворени". (Прот. № 14 от 23. IV. 1920 год.).

През 1921 година работите на кооперацията вървят добре. Капиталите ѝ нарастват. Търговската ѝ деятелност също се развива добре. Но грижата все още е за увеличаване капитала ѝ. На общото извънредно събрание кооперацията се очертава вече като финансово заздравена, но все пак в протокола под № 12, от 29. V. 1921 год. е отбелязано ново дирене на кредит.

Управителният и Контролният съвети на общото заседание на 26 януари 1922 година увеличават лихвите: на заемите — 10%; на просрочните заеми 12%. Това решение на двата съвета се узаконява на общото редовно годишно събрание на 2. IV. 1922 година, което увеличава лихвите и на срочните и на безсрочни влогове — на спестовния влог 5%, на срочните влогове: за 1 година — 5%; за 3 години 5·5%; за 5 години — 6%.

Същото събрание осъществява и идеята за потребителен магазин. То решава: „Разрешава на Управителния съвет да открие потребителен магазин, като в първо време доставя в малко количество стоки от първа необходимост". (Прот. № 6, от 2. IV. 1922 год.)

„До 1. май да се опразни зданието, отдадено под наем, за който е изтекъл срока и избра комисия в състав — от Управителния съвет — Стамо Георгиев, от контролния — Коста Ласков и касиера Ангел К. Миленов, която да се грижи за обзавеждането му и набави потребните първоначални стоки".

На 28 май 1922 година съветът избира с тайно гласоподаване за магазинер от подалите заявления кандидати — Петър Атанасов, като назначението му се счита от 1 юни с. г. Осъществена е вече идеята за потребителен кооперативен магазин. Най после той

започва да функционира. Този пръв въпрос на кооперативното сдружаване най-после получава своето разрешение.

Следната 1923 година, поради засилената търговска дейност на кооперация „Съгласие“, на 12 април общото събрание поисква от Б. З. Банка увеличение кредита на кооперацията от 600,000 на 1,000,000

Изгледи от магазина на кооп. „Съгласие“ — клон манифактурен

лева. Същото събрание определя оборотния капитал на магазина да не надвишава 300,000 лева. Лихвите на заемите определя 10%, а на предсрочните 12%; спестовните влогове — 6%; срочните за една година — 8% и за три години — 7%.

Вследствие бързото развитие на търговията на кооперацията и увеличаване на търговския й капитал и конкуренцията — местните търговци започват подмолна борба срещу нея. Но кооперативното ръководство не се шегува. На 16. XI. 1924 год. с протокол № 37, Управителният съвет на кооперацията постановява:

„Изключват се поради това, че са кръчмари, лихвари, търговци, които работят против целите и интересите на дружеството, следните членове: Илия Атанасов, Иван Н. Алексов, Атанас Янев, Христо Йонев, Йордан Йонев, Славко Иванов, Найден Г. Червенков, Стамо Н. Алексов, Миле Николов, Игнат Стоянов, Георги Ст. Кацарски . . . “

През тази година кооперацията силно е почувствувала вилнеещата тогава парична криза. Управителният съвет в заседанието си на 20 юни с протокол № 23 постановява:

„Пред вид на това че има криза за пари, която преживява кооперацията, Управителният съвет реши: спира временно отпускане заеми с изключение на заеми за впрегатен добитък“.

Тая извънредна мярка улеснява кооперацията в нейната по-нататъшна търговска и строителна деятелност.

Управителният съвет решава да осъществи още едно старо решение на кооперативните събрания на членовете. Това е строежа на хамбар. С протокол № 31 на Управителният съвет, от 28. IX. 1924 година, последният решава: „Пред вид на това, че има нужда да се строи хамбар, взема се решение да се поиска веднага от Соф. окръжно инженерство, мнение за строене и се запита фабрика „Изида“ — гара Новоселци — на какви цени може да достави 10,000 фабрични

тухли . . . Да се достави също 3,000 кгр. вар и 95 куб. метра камъни, като се заплащат на доставчиците по 100 лв. куб. метър". Строежът на хамбаря тази година се завършва. В него се складират излишеците от храни, купени от кооператорите и онези храни, които кооперацията доставя за консумативните нужди на своите членове.

През 1925 година кооперацията се развива нормално, но кризата за пари все още се чувствува. И на общото редовно годишно събрание на 13. IX. 1925 година, последното постановява:

„Всички членове на кооперацията да внесат в кооперативния хамбар най-късно до 10 декември т. г. по 5 килограма жито или ечемик и по 6 килограма овес на всеки 1,000 лв. разрешен кредит. И така събраните храни след продажбата им да се минат в дялове. Това е направено че оборотните средства на кооперацията са недостатъчни. Тези членово, които нямат да дадат храни за делов капитал — да ги платят в пари — на всеки 1,000 лв. отпуснат кредит по 30 лв.". (протокол 32, 13. IX 1925 година на Общото събрание; прот. 35, 4. X. 1925 год. на Управителния съвет).

И през следната 1926 год. кооперацията се чувствува затруднена. и за да може да се направи икономия по бюджета, събранието взима решение:

„Управителният съвет да избере от своята среда един член, който заедно с касиера да образуват постоянно присъствие, което да разрешава заеми и води текущата работа на дружеството, съгласно чл. 69 от устава". Извън това събранието взима решение: „Да се моли Б. З. Б. — Ихтимански клон — да даде съгласието си на Управителния съвет да разреша на изправни членове на сдружението да могат 20% от разрешения кредит да ползуват във вид на текуща смятка, гарантирана

от двама поръчители". (прот. № 10., 28. март 1926 год. и прот. № 21 от 13 юни 1926 год. на редовното и извънредно общи годишни събрания).

През 1927 година кооперацията увеличава чл. внос на 50 лв. Съкращава и някои от службите си, като тая на счетоводителя, за да реализира икономии и улесни развитието на кооперацията.

На 20 май 1928 год. Управителния съвет на кооперацията свиква извънредно общо събрание на което „определя за настоящата година членският внос да бъде 120 лв. годишно, колкото е и днес.

„Председателят Цветан Георгиев обясни на събранието, че кооперацията ни има разрешен кредит пред Б. З. Банка 1,000,000 лева и че този кредит е недостатъчен да задоволи стопанските нужди на 434 души членове, особено сега, когато кооперацията се е ангажирала да достави на членовете си модерни земеделски оръдия, изкуствени торове и др. . . . Моли събраниато да поиска увеличение на кредита още с 500,000 лева . . . " Събранието решава: „Да молим по надлежния ред Б. З. Б. да се разреши на кооперативното ни сдружение още 500,000 лв. кредит по текущата сметка, по досегашния ред, като заявява, че се подчинява на всички законни, разпореждания и контрола на кредитора — Б. З. Банка". На същото събрание, „по предложение на председателя събранието единодушно реши да се отпусне от фонда „Общополезни начинания" сумата 5,000 лв. помощ на пострадалите от земетресението, която сума да се внесе чрез Б. З. Банка". (прот. № 16 от 20 май 1928 г.).

През 1929 год. кооперацията вече се стабилизира. На общото годишно събрание на 24 април т. г. последното взима решение размера на заемите да бъде до 20,000 лева, като заемите над 10,000 лева се гарантират с по трима поръчители. Това

говори, че финансовата мощ на сдружението е доказана.

Но за улеснение на членовете — кооператори, Управителният съвет в заседанието си на 13 май 1929 година, с протокол № 15, решава: „Начиная от 15 того, разрешава се да се отпуска на членовете царевица на кредит (почек), до 3 месеца, без лихва". Това напълно подчертава благородните цели на кооперацията и нейният хуманитарен характер.

Потребителният магазин на кооперация „Съгласие" работи под контролата на управителните тела. Оборотният му капитал е достатъчен, но често е ставало нужда да се сменяват магазинерите, поради дефицити в касата им. На 1 септември 1929 год. Управителният съвет решава „да се въведе в магазина вземане на стоки от магазина на кредит от членовете" на м. Хановете чрез купонни книжки. (прот. № 24 от 11 август 1929 год.).

Годината 1930 се явява за кооперацията като твърде неприятна и колеблива. Свободният кредит на кооперацията от 1,300,000 лева бил на изчерпване още в началото на годината. В края ма м. март от 1,300.000 лева, кооперацията е била използувала 1,067,877 лава. Останал ѝ свободен кредит в банката още 232,123 лева. Българската Земеделска Банка в Ихтиман отказва да осребрява чековете на кооперацията, понеже имала неуреден портфейл повече от 600.000 лв. и кредита и бил на изчерпване. Управителният и Контролният съвети се събират на заседание за да обмислят този въпрос и решават следното: „Като се има пред вид, че сезонът за продажба на едър и дребен добитък не е още настанал, за да се опаричат членовете и вследствие настаналата безпарична криза в членовете и пазаря — съветите натоварват председателя на Управителния съвет Цветан Георгиев да отиде в Б. З. Банка — Ихтиман и да изтъкне положението на членовете през това време — че са в невъзможност за сега да уредят заемите си. Но скоро ще настане по-благоприятно време . . . Мнозина членове не дължат или слабо дължат на кооперацията, та е тежко да се оставят и да им се отказва кредит че има влогове на вложители, които трябва да се изплащат, та неоснователно е банката да спира кредита и да отказва отпускане срещу кредита суми, та да моли да се съгласи банката да ни отпусне още около 100,000 лв., тъй като останалата неизползувана сума е достатъчна да покрие лихвите" и пр. (прот. № 10 от 30 март 1930 год.) Тези аргументи, доста убедителни и красноречиви — са убедили банката да отстъпи от становището си.

На общото годишно събрание на 4 май 1930 година, преди пристъпване към разглеждане на дневния ред, дава се думата на директора на районния кооп. съюз „Подем" — Д. Стоянов, който от името на същия съюз и от името на Земеделска Банка поздравлява членовете-кооператори. В протокола, под № 12 от тая година за случая се казва: „Същият в обстойна реч, прекъсвана често от живи одобрения, разгледа живота на кооперацията от основаването ѝ — 1906 година — до сега и констатира, че благодарение на умелата, честна и неуморна работа и грижи на управителните тела — кооперацията е успяла да стъпи здраво на краката си. Създала е голямо доверие между членовете кооператори, а така също и между обществото — доказателство, за което са събраните собствени средства, а също така и вложените над милион лева спестени пари. Пожела членовете и за в бъдеще да имат същата вяра в кооперацията, като употребят още повече усилия, труд и постоянство, за да мо-

гат да пристъпят към модернизиране своите стопанства, така — както налага днешното време".

Същото събрание отпуща субсидия за модерни торища на вакарелските общини. Иска още 200,000 лв. допълнителен кредит от Б. З. Банка — Ихтиман. Отпуска 8,000 лева помощ на фонда „Въздигане паметник на падналите през войните: 1912-1913 и 1915-1918 год.". Повдига се въпроса за посмъртна каса, но се оставя за проучване.

Тази година приключва своята работа с повишен интерес на членовете към дейността и живота на кооперацията, което се дължи главно на един деятелен управителен съвет и на примерните и образцови ревизии на контролния съвет, състоящ се от просветени сили като: Трандафил Игнатов, Кръсто Михайлов и Марко Ст. Скорев.

През 1931 год., на редовното общо годишно събрание, състояло се на 26 април, най-напред се дава думата на С. Кърджалийски, началник на Б. З. Банка — Ихтиман, който намира кооперацията в отлично състояние. Същият препоръчва модерното земеделие и птицевъдство.

Това общо събрание, между другите въпроси, наново се занимава с въпроса — създаване посмъртен фонд при кооперецията. Приема да се събира по 5 лв. от всички членове за всеки смъртен случай, които да се внасят във фонда „Общополезни начинания". От тоя фонд веднага да се плаща на наследниците на починалия кооперативен член сума — равна на числото на членовете, умножено с 5. Тоя социален жест на събранието говори за засиленото социално чувство на членовете.

Интересен е протокол № 14 от 31 май, на Управителния съвет, от 1931 година, в който се казва:

„Касиерът на кооперацията Ангел Миленов докладва на съвета, че портфейлът с текущите сметки на кооперацията към днешна дата възлиза на 2,212,983 лева, от които 70 записа на обща сума 251,600 лв. са просрочени повече от една година; 81 записи за 298,710 лв. са просрочени повече от 9 месеца; 61 записи за 169,300 лв. са просрочени за повече от 3 месеци; 81 записи за 217,500 лв. са просрочени от един ден до 3 месеца и съдебни записи 20 бройки за 76,150 лв. От разрешените текущи сметки за вземане стоки от магазина 28 членове са превишили кредитите си. Постоянното присъствие е изчерпало всички мерки. Длъжниците са подканвани както писменно, така и устно, но малцина се явиха да уредят задълженията си... Съветът взема пред вид: 1) че болшинството от членовете са неизправни по задълженията си към кооперацията; 2) че главната причина да бъдат такива е острата стопанска криза и спадане цените на земеделските произведения до минимум; 3) че ако се прибегне до съд. кооперацията трябва предварително да внася в съдилищата мита, гербови и съдебни марки и др. разноски — мярка, която не е желателна. Ето защо съветът реши: членове и изключени такива, които са допуснали да им бъдат просрочени записите повече от 1 година и 6 месеца, а така и ония, за които явно се вижда, че нямат желание да уредят задълженията си — да бъдат дадени в съд. Всички останали членове с просрочени записи и превишени текущи сметки — да се поканят със специални списъци срещу подпис, най-късно до края на текущия месец — да уредят задълженията си. По съдебните записи да се действува пред съдия-изпълнителя и се ликвидират по възможност по-скоро".

На 30 април 1931 година, кооперация „Съгласие“ е била ограбена от крадци. Кражбата възлиза на 11,246 лева. По тоя случай Управителният съвет решава, „да се изложи пред властта пасивното държане на местната власт и се помоли да се заеме по-енергично с издирване на крадците“. Крадците и и до днес не са издирени и заловени. На въпроса защо магазинерът Никола Стойнов не е направил внос вечерта, след която е станала кражбата — последният отговорил, че му се запалила къщата и нямал възможност да внесе парите на касиера на кооперацията.

Протоколните материали за 1932 година са крайно оскъдни. През тая година кооперацията не е раздавала заеми. Това се обяснява с разрастването на паричната криза, която тогава бушуваше и със пресрочените и неуредени записи на болшинството от членовете — кооператори.

На общото годишно събрание на 23 март 1933 година началникът на банката Ст. Кърджалиски в речта си пред събранието, настойчиво подканя членовете - кооператори да употребят крайни усилия за уреждане просроченият си портфейл за който става дума в протокола на Управителния съвет от 1931 година.

Главната грижа на Управителния съвет през настоящата 1933 година е уреждането на просрочните записи, нередовността на които сериозно застрашава устоите на кооперация „Съгласие“.

Управителния съвет в заседанията си през месец май 1933 година, вероятно разочарован от слабата просветна дейност между членовете-кооператори през последните години, натоварва члена на управителния съвет Трендафил Игнатов да устрои събрания в разните села и махали в района на кооперацията. Той е говорил: „Застраховка на земеделските посеви от градушка“, „Застраховка на работния добитък“ и „Ползата от земеделски оръдия“ . . .

На редовното общогодишно събрание на 25 април 1934 година, касиера на Б. З. К. Банка — Ихтимански клон, Г. Марков пак говори за пресрочения портфейл, който е към 75%, което означава, че и през тази година от 400 членове - кооператори — 300 са с просрочени записи. Това подчертава факта, че тукашните членове нямат доходи и не могат да посрещат задълженията си. Тая слаба доходност на земеделските стопанства би се премахнала, ако в село Вакарел имаше поне едно нисше земеделско училище, което да подготвя образовани в професията, бъдещи земеделски стопани. Нататък касиерът на банката съобщава на членовете, че гласуваният бюджет от редовното общо годишно събрание трябва да се удобри от БЗК Банка. Той обръща също внимание на събранието, че персоналът на кооперацията трябва да бъде добре платен, за да се задържат в нея дейни и честни служащи.

В протокола на това общо събрание се казва: „Общото събрание не прие гласувания от Управителния съвет и одобрен от Б. З. К. Банка бюджет. По предложение на члена Цене Петров гласува се с болшинство следния бюджет. . .“ В настоящия случай събранието е запазило правата си, като самоуправляващо се върховно, управително тяло на кооперацията.

Като мярка срещу горното непокорство на общото събрание, БЗК Банка спира кредита на кооперацията за 1934 година, а Управителният съвет от своя страна спира раздаването на заеми (протокол № 8., 14. IV. 1934 г.).

1932 година, тя сега окончателно скъсва с него и едвам през 1947 година влиза наново в съюза.

Цялата 1935 година протича в полагане върховни усилия за стабилизиране сметките на кооперацията. Паричната криза се чувствува на всяка стъпка — обстоятелство, което трябва да се преодолее. Но как?

На 10 април 1936 година УС на кооперацията решава: да се проучат проектите за откриване нови магазини, да се организира покупката и продажбата на яйца на кооперативни начала, да се организира кооперативно млекопреработване.

Откриване нови магазини в отделните селища в района на кооперацията: УС натоварва Председателя на УС Трендафил Игнатов—да проучи условията за откриване магазин в с. Крушовица, членът на УС Георги Ст. Атанасов — да проучи условията за откриване магазин в с. Богдановци; членът на контролния съвет Константин Андонов — да проучи условията за откриване магазин в с. Кутрахци. Така разпределена работата относно проучване проектите за разширяване търговско потребителната дейност на кооперация „Съгласие", добива особено значение и говори за решителните мерки на УС, състоящ се в своето болшинство от учители, които той предприема за спасяване на кооперацията чрез разширяване в голям мащаб търговската й дейност. Управителният съвет вижда че спасението на кооперацията е в бързото и всестранно разширяване на нейната работа. До тук погледът на младите кооператори е насочен към близкото и далечно бъдаще: в него те вярват, от него те очакват спокойни и радостни дни и за сдружените членове-кооператори, и за самата кооперация. Но това достатъчно ли е? Как ще се справи УС с паричната криза? Как ще прибере разпръснатите капитали на кооперацията в касата?

На 25 юни 1936 година, УС и КС съвместно ревизират кредита на всички членове и го намаляват от 20—30%. Същевременно дават мандат на касиера да отпуска авансови заеми на доказано изправни членове само до 10% от свободния им кредит. По този начин УС ограничава заеморазда-ването, което при тогавашната стопанска криза, е било взело катастрофални за кооперативния капитал размери. Извън това, за по-сигурното контролиране на доставките на стоки, УС решава доставките да стават от по 1 член на УС и 1 на КС, като членовете на двата съвета се редуват по месечно.

Все за усилване капиталите на кооперацията, с прот. № 19, от 12 X 1936 година, УС решава да се събира дялов капитал в натура по 5‰ от разрешения кредит. В същото време той проучва въпроса за събиране слънчогледово семе.

През същата 1936 година на кооперация „Съгласие" се предлага да се занимае с въпроса за откриване районен кооперативен съюз в град Ихтиман, като на първо време кооперацията в с. Живково открие магазин на гара Ихтиман. За тая цел, кооперациите от околията трябвало да внесат в кооперацията в с. Живково суми под форма на влогове. След това Ихтиманската популярна банка щяла да открие в град Ихтиман склад на едро... Управителният съвет на кооперация „Съгласие" решава да не участвува в това предприятие, понеже тя си доставя стоките направо от София и няма нищо общо с град Ихтиман. В същото заседание УС разпределя земеделските оръдия и машини по селища и ги оставя на съхранение в най-добрите свои членове.

Въпреки денонощната и неуморна работа на У и КС за стабилизирането на разколебаното и разстроено кооперативно дяло в нашите селища — това все още не е било достатъчно. Необходима е била кооперативна агитация, кооперативна просвета между членовете кооператори, които не само в нашите селища, но и почти из цялата страна, бяха загубили вяра в кооперативния идеал, вследствие враждебните мерки на фашистката власт срещу кооперативните сдружения и кооперацията въобще. И УС на кооперация „Съгласие", с прот. № 21, от 13 XII 1936 г., решава да свика публични събрания в следните селища на Вакарелската община: м. Селянин, с. Кутрахци, м. Мечковци, с. Габра, с. Крушевица, м. Яздирастовци, на които да обясни състоянието на кооперацията и мерките, които трябва да се вземат за преуспяването ѝ. Тези събрания са станали и сказчиците са разяснили непонятните и тъмни въпроси на почти обезверените и потиснати кооперативни членове. Тази просветна дейност на кооперативното ръководство е продължила и по-после и то в по-голям мащаб. В същото заседание УС се занимава и с колективните застраховки срещу градушка, даже по-после въпросът е внесен на разглеждане и в общо годишно събрание, но това не е възприето. Кооперацията не се е ангажирала с тази служба, понеже премиите не се плащали редовно.

На 17 май 1936 година, с протокол № 12. У. С открива проектирния магазин в с. Кутрахци, с подходяще за случая тържество. Тук се реализира една от главните точки за разширяване дейността на кооперация „Съгласие". В последствие, както ще видим по-нататък, се откриват и другите два магазина.

Спротокол № 5, от 13. III 1937 година, УС натоварва члена на УС Георги Ст. Атанасов, да влезе във връзка с млекарската кооперативна централа „Сердика" и се информира дали централата може да се ангажира с млякото в района на кооперацията, но това се оказало невъзможно и въпросът е бил изоставен. Управителният и Контролен съвети решават да се образува влог при Б. З. и К. Б. от свободните кредити на кооперацията за гаранция на влоговете. Такъв влог е бил образуван.

На 21 март 1937 година се свиква общото годишно събрание. Открива се борба за овладяване У и КСС. Състезават се 3 листи. Печели листата начело с Асен Атанасов, Иосиф Бонев Джаферов и Христо Пенов. Така избраният УС се конституира с двамата стари от УС членове — Георги Ст. Атанасов и Стоил З. Ковачев. Тук обаче, УС с протокол № 32, 6. XII 1937 год, в лицето на председателя Георги Ст. Атанасов и членовете: Стоил З. Ковачев и Христо Пенов — изключва двамата членове на УС — Асен Атанасов и Иосиф Б. Джаферов, което се одобрява от Контролния съвет. Българската Зем. и Кооперативна Банка, обаче, не одобрява тая дейност на УС и спира кредита на кооперацията. По този случай се завързва полемика във вестници и кооперативни списания. Членът на УС Асен Атанасов подава оставка. Контролният съвет приема оставката и го заменява с подгласника Марко Стоилов. В последствие с прот. № 1., от 16. I. 1938 год., членът на УС Иосиф Б. Джаферов бива изключен повторно, като не явил се на 3 заседания. Областният съд с определение № 498, от 10. III 1938 год., публикувано в „Държавен Весник", бр. 79, с. г. потвърждава промяната в УС. и 31-то, общо редовно събрание от 17. IV. 1938 год., одобрява изключването.

С прот. № 10 от 17. IV 1937 год., е бил сменен и представителят на кооперацията в общинския съвет, нейният основател Цветан Георгиев. Той бил заменен със свещеник Тодор Хр. Ковачев, но в последствие и той бил изключен заедно с горните за противокооперативна дейност, не гледайки на факта, че е от основателите и през 1938 год. бива заменен с члена на УС Христо Пенов. Тези борби се развили поради решението на УС да назначи Стоян Янев за касиер.

Кооперацията се разраства. УС назначава отделно лице за закупчик на стоки. През същата — 1938 година — УС с протокол № 17 предава на съдебно вземане 53 неизправни членове и в едно от по-последните си заседания — още 58 неизправни членове. Тези 111 души са били сключили заеми от кооперацията, които нито са погасявали, нито са уреждали. Това в същност са $^1/_2$ част от членовете на кооперацията. Но като прибавим при тях още 29 души, които са били строго предупредени и 4 души, на които е била наложена възбрана върху имотите, става ясно пред каква пропаст е била изправена кооперация „Съгласие" през онова време.

Независимо от тези борби които са продължавали няколко години, на 5 IX 1937 година УС открива по тържествен начин и магазина в с. Бърдо. Той изпраща за целта председателя на УС Георги Ст. Атанасов, който по случая произнася реч и открива магазина. Проектираният магазин в с. Богдановци, поради войната и други причини се откри през 1947 година — един в м. Бузяковци и друг в м. Мечковци.

С протокол № 20, от 25 VII 1937 година УС уволнява магазинера Никола Стойнов, но КС с протоколно решение не удобрява това уволнение. Въпросът се отнася до Б. З. и К. Банка. Дохожда инспектора при банката Слав Кръстев и събира двата съвета. Той настоява УС да отмени решението си за уволнението на магазинера, но УС държи на решението си. Тогава КС отменява протокола си и магазинера бива уволнен.

С протокол № 23, от 15 VIII 1937 год. УС въвежда печатни формуляри, обр. 1 — 10, за сметководство и отчитане на службите, а с протокол № 25 от 4. IX 1937 година решава събирането и преработката на слънчогледовото семе.

Неразрешен и заплатен остава въпросът за събирането и преработката на млякото. Но тук набелязани и неразрешени въпроси не се оставят. УС натоварва члена си Стоил З. Ковачев да проучи обстойно въпроса за откриване мандра в с. Вакарел, за откриването на която общото извънредно събрание на 12. XII 1937 година, взима решение, с уговорка, мандрата да се открие през 1938 година и да се управлява и контролира от комитет.

През пролетта на 1938 година мандрата бива открита. Полученото от мандрата сирене било продадено на Общия Съюз на Българските Земед. Кооперации по 19·50 лв. килограм, франко склада София. Млякото е било закупено по 4·05 лв. литъра. Относно млякопреработването в прот. № 12, от 2. VIII. 1938 год. на УС, се казва следното:

„Въпреки неблагоприятната година за млекуване на овцете, поради голямата суша, та за да се даде насърдчение и за в бъдаще да се организира този отдел, кооперацията през тази година няма да задържа за себе си комисионна. След като се продаде всичкото производство, да се изплати мля-

което и с евентуалната печалба да се направи амортизация на имотите на мандрата . . . Инвентарят на мандрата бил закупен от кооперацията в с. „Згледници“

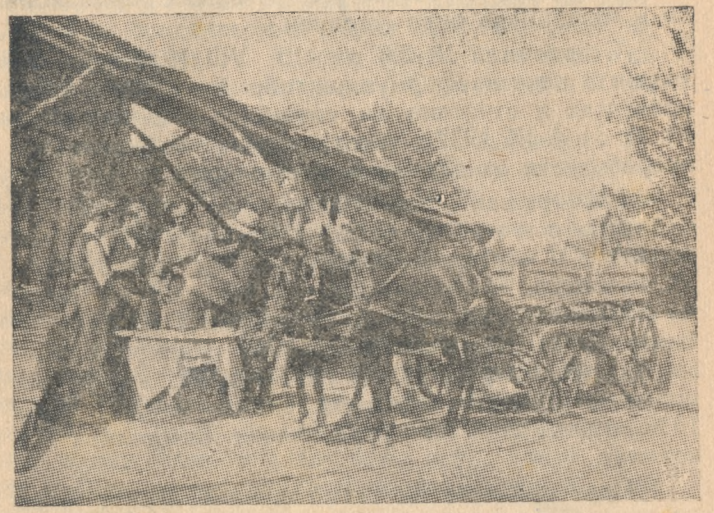

Кооперативната мандра — приемане млякото

В същият протокол УС се занимава и с кражбата в кооперативния магазин в с. Бърдо, която станала на 28 срещу 29 април 1938 година. Назначената комисия не признала обезщетение на магазинера. УС го задължил да плати тая сума и ако иска да обжалва. През 1945 година става кражба и в магазина в с. Кутрахци. Този път крадците били заловени. Те били: Райчо Арангелов, Богде Стоянов и Арангел Зашев. За това им деяние съдът ги осъдил по 10 дни затвор.

С протокол № 14, от 13 XI 1938 год. УС решава кооперация „Съгласие“ да доставя шевни машини на нуждаещи се членки-кооператорки. Такива може да се доставят от Общия Съюз на Българските Земеделски Кооперации, марка „Пфаф“ срещу капариране.

Добитото сирене в мандрата на кооп. „Съгласие“ влиза в София

На 4 декември 1938 год. на общо извънредно събрание изнасят беседа за застраховката на добитъка инспектора при Б. З. и К. Банка г. Д-р Ранчев и участъковия агроном г. Илия Иванов. Събранието възприема препоръките им и изказва недоволство от участъковия ветеринарен лекар Д-р Стоичко Джотев. Същото събрание решава да се открие житен склад при кооперацията.

При закриването на това общо извънредно събрание, председателят на УС и събранието Георги

Ст. Атанасов, обръщайки се към делегата на Б. З. и К. Банка, г. Тодоров, го моли да предаде обективно впечатленията си от живота на кооперацията — че членовете са единни и преданни на своята кооперация, че Управителният съвет е реален и желан израз на волята на общото събрание и че до днес е отстоявал с достоинство интересите на кооперацията и, че, ако някога е имало борби в кооперацията, то те са се дължали на враговете на кооперацията. Събранието акламирало живо тая декларация на председателя.

Касиерът на кооперацията Ангел К. Миленов, който е от членовете-основатели и е служил на кооперацията 20 години като касиер, с протокол № 31 на УС, от 5 XII 1937 година, бил уволнен. На негово място УС назначава г. Стоян Янев, което назначение се одобрява от Контролния Съвет, но не се одобрява от Б. З. и К. Банка. След като се получава отговора на банката, Управителният съвет повторно потвърждава решението си за назначаването на новия касиер, но банката пак не потвърждава протокола му. УС с прот. № 38 за трети път потвърждава решението си за назначаването на новия касиер, но Б. З. и К. Банка пак не одобрява решението му. Но УС не се отчайва. С протокол № 8, от 29 април 1938 год., УС временно одобрява оттеглянето оставката на стария касиер Ангел К. Миленов и го оставя на служба, обаче с прот. № 3 от 19 II. 1939 г. за четвърти път решава уволнението на касиера и назначаването на новия.

Общото *годишно събрание* на 26 март 1939 година, с протокол № 9 по горния въпрос решава: „Освобождава от длъжност досегашния касиер на кооперацията Ангел К. Миленов, поради н преднала възраст и *одобрява* протокол № 3 от 19. II 1939 година на УС за *назначението на Стоян Атанасов Янев* от с. Вакарел за касиер-деловодител на кооперацията".

При гласуване бюджета на кооперацията, председателят Георги Ст. Атанасов, докладва на общото събрание, че е негов дълг да изкаже благодарността си към стария касиер Ангел К. Миленов за неговата 20 годишна, непрекъсната, честна и доблестна служба, като касиер на кооперацията. Той предложи събранието да му разреши една помощ в размер на тримесечната му заплата, общо на сума 6.600 лева. Събранието единодушно гласува това предложение.

По решението на УС на 14 май 1939 година се свиква конференция на У и КСС на кооперацията, чиновниците, магазинерите, бившите членове на У и КСС и живите членове основатели. На същата конференция присъствува и директора на Б. З. и К. Банка в гр. Ихтиман, г. Васил Захариев. Конференцията се председателствува от председателя Георги Ст. Атанасов, който говори на тема: „Нашите задачи". Той конкретно посочва целите, които трябва да се постигнат от кооперацията. Новият касиер Стоян Янев излага пък техническите наични за провеждането на тези задачи. Директорът на Б. З. и К. Банка разяснява въпроса за колективната застраховка на посевите. Накрай, след закриване на конференцията, УС дава банкет на освободения от длъжност касиер — Ангел К. Миленов в заведението на Атанас Янев.

Освободеният касиер е център на вниманието. Пръв го приветствува г. Васил Захариев — директор на Б. З. и К. Банка в гр. Ихтиман, а след това председателят Георги Ст. Атанасов, като за непрекъсната, честна и добросъвестна служба към кооперацията го закичва с кооперативната значка.

Мнозина от старите членове-основатели са плакали от вълнение.

Така е бил изпратен този стар труженик на кооперативизма в с. Вакарел.

В с. Габра кооперация „Съгласие“ има магазин. Габренци си образуват своя кооперация и УС с протокол № 5 от 7 април 1938 год. делегира председателя Георги Ст. Атанасов, члена на УС Стоил З. Ковачев, счетоводителя Костадин Зашов

Управителния и контролен съвети и членове-основатели, заедно с директора на Б. З. К. Банка — Ихтиман Васил Захариев при изпращането на заслужилия двадесет-годишен касиер на кооп. „Съгласие“ *Ангел К. Миленов* (1939 г.)

и магазинера Коста Павлов — да отидат в с. Габра и ликвидират магазина на кооперация „Съгласие“, като предадат стоките на костуема цена на новооснованата кооперация „Подкрепа“.

През пролетта на 1938 година в землището на с. Вакарел пада градушка и убива посевите. Населението е застрашено от глад. С протокол № 5 от 7 IV УС за осигуряване прехраната на населението, по мотивиран доклад на председателя Георги Ст. Атанасов, решава да започне доставките и търговията с брашно, с която до тогава се е занимавал единственият търговец-мелничар. От това брашно кооперация „Съгласие“ е давала и на кооперациите в с. с. Борика и Габра.

Но цялата тая дейност на УС не се харесала на заинтересовани. Най-деятелните членове на УС — Георги Ст. Атанасов и Стоил З. Ковачев били оклеветени като лица с противодържавни идеи. Но 31 то редовно общо събрание решава да защити своите избранници. В протокола си от 17 април 1938 година, то изрично одобрява и възхвалява преданната кооперативна дейност на УС, особено тая на Георги Ст. Атанасов и Стоил З. Ковачев и порицава клеветниците. Събранието гласува единодушно доверие с благодарност на УС, като ги преизбира с болшинството от 200 гласа.

Търговията със зърнени храни и брашно става една от главните задачи на кооперация „Съгласие“. С протокол № 12, от 2 VIII. 1938 година УС на кооперацията определя цените на зърнените храни: ечимикът да се закупува по 3·50 лв. клг.: ръжта — по 3 лв. кгр., а овеса — по 3·50 лв. клг.,

На 14 Януари 1939 година, по предложение на на Б.З.К. Банка в град Ихтиман, УС въвежда преводната и гаранционна служби. За нуждите на преводната служба, УС моли Б. З. и К. Банка да държи на разположение на кооперацията ежедневно сумата 150.000 лева и постоянното присъствие при кооперацията — председателят на УС и касиера на същата — да имат право да съхраняват шифъра

и оперират с него. По гаранционната служба — кооперацията издава гаранционни удостоверения при максимален единичен размер за удостоверение до 10.000 лева, а за общи такива да се издават удостоверения в размер до 150.000 лева. В същия протокол, УС решава засилване кооперативната просвета — кооперацията да се абонира за следните вестници и списания: „Кооператор", „Млад кооператор", „Кооперативна България" и списанията: „Росица", „Кооперативен подем", „Кооперативно право" и „Кооперативна практика" . . .

Тридесет и второто редовно общо събрание на 26 март 1939 г. има делегат директора на БЗК Банка в гр. Ихтиман, г. Васил Захариев. След дебатите по отчета на Управителния съвет, г. Директора на Банката взима думата и разяснява правата и задълженията на УС, на КС и Общото събрание. Той подчертава, че неговата мисия в това събрание е основана на чл. 45 от правилника за ръководене и контролиране на кооперативните сдружения. „Констатира чувствително засилената стопанска дейност на кооперацията през 1938 год., в сравнение с изтеклите години".

С протокол № 16, от 25 юни 1925 гдина, УС опълномощава касиера на кооперацията Стоян Атанасов Янев да представи документите, изисквани по чл. 7 от Наредбата-Закон за уреждане на вътрешната търговия от свое име за сметка на кооперацията и снабди същата с разрешително по чл. 14 от същия закон за откриване потребителен магазин, клон № 1, в с. Вакарел, като във всички случаи при снабдяване със същото действува от името и за смятка на УС. Със същия протокол, УС натоварва председателя Георги Ст. Атанасов и члена Стоил З. Ковачев да отидат в София и за смятка на кооперацията да закупят ярмомелка - комплект,

която да се постави в действие още през настоящия сезон. Такава ярмомелка била закупена, марка „MAVAG", унгарска.

През лятото на 1939 г. пада силна градушка, което заставя кооперацията да отпуска помощи на засегнатите свои членове. Извън това, УС взима рашение с прот. № 23, от 13. XII. 1939 год., да

Дърва за София от кооп. „Съгласие"

започне търговия с дърва за огрев, което от части подобрява положението на бедствуващото население от селището.

С протокол № 25. от 24. XII. 1939 год., УС повишава касиера Стоян Янев в степен Директор-касиер, като му възлага да ръководи всички стопански инициативи на кооперацията и го освобож-

дава от канцеларска работа. Възлага му и контрола на всички служби.

През първите дни на м. януари 1940 година председателят на УС Георги Ст Атанатов напуска УС на кооперацията, поради преминаването на кметска служба в с. Белица, Свети Врачко. Членът на УС Васил Н. Стоименов, Директор на Народното основно училище в с. Вакарел, става председател на УС. По случая той свиква УС на кооперацията КС, служащите в кооперацията, кмета на с. Вакарел участъковия ветеринарен лекар и около 30 души дейни и будни членове на кооперацията, в присъствието на които на тържествено събрание, отбелязва плодовитата и всестранна кооперативна дейност на Георги Ст. Атанасов от 1935 — 1939 години и от името на кооперацията и събранието изказва благодарност на Георги Ст. Атанасов, (Прот. № 12, от 14. I. 1940 год.), като го награждава с един часовник,

Георги Ст. Атанасов отговаря на своя заместник по следния начин: Целта на днешното събрание не е само за сбогуване във връзка със заминаването ми, но и да се направи преглед и преценка на дейността и постиженията на кооперацията при тежките условия, в които е трябвало да работи УС. Той прави преглед на дейността на УС по доставката на храните през 1938 и 1939 години, с което е успял да задоволи нуждите на населението и го спаси от частната експлоатация. Говори за търговията с дърва, с която са запазени интересите на производителите и на края подчертава, че от две години в селото вече има кооперативна мандра, чрез която кооперацията е успяла да заплати млякото на по-високи цени от тия, дадени от частните търговци. В заключение, въз основа на постигнатите резултати от разширената всестранна

дейност на кооперацията, Георги Ст. Атанасов, съобщава на събранието, че по представянето на БЗК Банка — Ихтиманski клон, *Централното управление на същата е обявило кооперация „Съгласие“ за образцова.*

По-нататъшната дейтелност на кооперация „Съгласие“ продължава със същото темпо, но започналата вече Втора световна война спира не само нейното по-нататъшно развитие по отношение на инициативите ѝ, но и нейната стопанска и социална дейност.

На 18 II. 1940 год., УС с прот. № 5, набелязва редица въпроси, като дневен ред на общото събрание, който събранието приема, с протокол № 7 от 31 III. 1940 година.

Вследствие разширената дейност на кооперация „Съгласие“, за правилните и експедитивни функции на нейните служби, се налага увеличение и на нейния персонал. Персоналът на кооперация „Съгласие“ има следния състав: 1. Директор: 2. Счетоводител; 3. Касиер; 4. Книговодител; 5. Прислужник; 6. 5 души магазинери; 7. Машинист на ярмомелката; 8. Прислужник в свиневъдното стопанство.

Директорът ръководи и контролира дейността на кооперацията; уволнява и назначава персонала. провежда и изпълнява нарежданията на УС; ръководи и контролира канцеларската работа и службите; извършва доставката на стоки; подписва всички писма и книжа; съхранява ценностите и управлява имотите на кооперацията.

На общото редовно годишно събрание на 7 март 1940 година, председателят на УС, Васил Николов Стоименов, при откриване на събранието казва:

„Членовете трябва да се стремят да бъдат изправни в задълженията си към кооперацията, за да може и тя да ги обслужва. Резултатите от дейността на кооперацията, в сравнение с минали години, са много добри, което говори, че кооперацията е спечелила доверието на своите членове и населението. Това се потвърждава от увеличението на влоговете, оборота в магазините и от общия годишен оборот на кооперацията".

На това събрание се вземат следните инициативни решения:

1. Дава се мандат на УС да наеме или закупи места и обзаведе образцово стопанство, чрез което да се работи за подобрение семената и, въобще, за опити — какви нови и подобрени култури могат да се въведат в местното земеделско стопанство.

2. Дава се мандат на УС да проучи условията и въведе колективната застраховка на посевите и добитъка, а така също и на самите членове за посмъртна помощ. (фиг. 15).

Общото извънредно събрание на 29 декември 1940 година решава: „Одобрява се покупката на кооперативната вършачка на стойност 350,000 лв... Одобрява се решението — да се варантира вършачката при Б. З. и К. Банка, в размер на 200,000 лв, за да се изплаща на части от доходите на същата. Бламира се Контролния съвет в състав: свещ. Свилен Стоянов, Ангел Николов и Стоян Андонов и се избира нов Контролен съвет в състав: Манол Стоянов Джевезов, Иордан Стамов Христосков и Димитър Николов Петров..." (прот. № от 29 декември 1940 год.).

На същото събрание говори на тема за кооперативното преработване г. д-р п. Донев от Централното управление на Б. З. и К. Банка.

В настояще време в много места из страната има кооперативни стада от овци. Този начин на скотовъдно сдружаване е прекрасен и дава отлични резултати, но в нашето място той още не е обмислен и проведен. В едно от събранията на УС през 1941 год. е ставало дума за кооперативни овци и агнета, с каквито е правен известен опит, но понеже тази инициатива не е била обмислена и

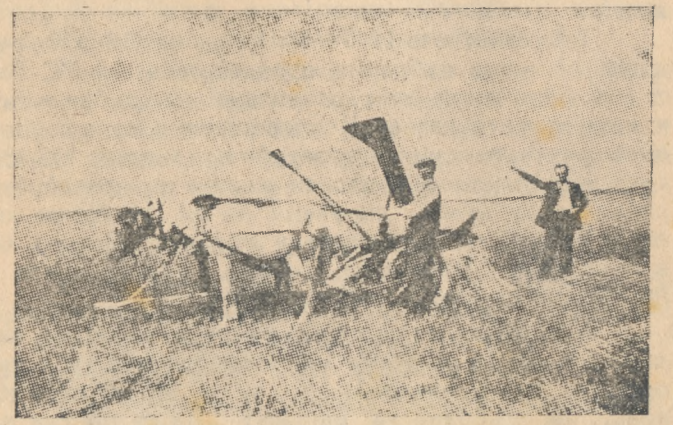

Жетва на стопанството на кооп. „Съгласие"

поставена на кооперативна основа — е пропаднала. Идеята е отлична, но ще трябва да се проучи — как са организирани кооперативните стада в други села в общи стада, за да се повтори опита в по-сполучлива форма. Във всеки случаи общите стада са един идеал за нашето място, жителите на което по-лесно биха могли да получат поне половината от своя поминък.

През последните години кооперацията всяка година е събирала слънчогледово семе за прера-

ботка. През 1940 год. тя предава на фабриканта Янко Д. Пюскюлев около 10 тона слънчогледово семе, от което кооперацията е трябвало да получи масло около 1,800 литри, но фабрикантът не дал маслото. Управителният съвет на кооперацията завежда дело срещу Янко Пюскюлев и го осъжда, който през настоящата 1947 година, изплатил сумата 59,000 лв., заедно с лихвите. Същият търговец останал задължен и пред други кооперации в областта.

През отчетната 1940—1941 год., на Общото редовно годишно събрание, председателят на УС Васил Н. Стоименов при откриване на събранието, между другото казва: „Кооперацията е приключила през отчетната година със загуби в размер на 153,387 лева, една част от които се дължи на намалените лихви върху заеми, получени по чл. 14, буква „а" от З. за О. Д. и Оздравяване кредита". Ясно е, че в сравнение с изтеклите години, кооперацията в настоящия случай е ударила назад.

Това 34 общо годишно редовно събрание намира вината за загубите на кооперацията ту в директора, ту в чиновниците, ту в УС. В края на краищата, събранието решава: „Да се поиска от Централното управление на Б. З. и К. Банка об стойна ревизия на делото за отчетните 1940-1941 години и след докладване резултата от тази ревизия да се освободи от отговорност УС и КС". (прот. № 3 от 29 март 1942 год.).

След бурни спорове, събранието пристъпва към избор на УС. Присъствуват в началото 282 членове, а листата, която печели УС получава 82 гласа. Състезавали се 3 листи. Ясно е, — 200 души са се въздържали да гласуват. Коя е причината? Вероятно войната, пасивът и ръководството . . .

Управителният съвет се събира на 1 юни 1943 година на заседание. Разглежда и решава въпросите: „Първо по продажбата на вършачката — вършачката да се продаде, като се обяви за това в следните ежедневници: „Утро", „Зора" и „Заря", следната обява:

„Вършачка „Славия", мотор „Дойц", 28 конски сили, 900 м. м. ширина, с двоен барабан, за ситна и мека слама, трасина и всички каиши. Запазена. Работила една година. 3 редосеялки употребявани. Продава кредитна кооперация „Съгласие", с. Вакарел, Ихтиманско, при доброволно съгласие".

Второ: „Ярмомелката да се даде под наем, като се даде обява и кооперацията избере най-добрия кандидат за тази работа при следните условия: Наемателят да внесе като гаранция 5,000 лв. и изплаща месечни вноски на спазаряването . . . (прот. № 9).

Кооперацията е в опасност!

В настояще време ние пък се стремим да машинизираме земеделието, но поради разрухата от войната няма откъде да набавим машини. И все пак земеделието ще бъде машинизирано!

9-ти септември! Започва войната с германците. Тук е Софийската танкова бригада. На 8. септември, вечертта, цялата бригада замина с картечна стрелба към София, след като обезоръжи тук и в Ихтиман няколко германски колони. При обезоръжаването даде убити и ранени войници.

Мина партизански отряд. Занизаха се войскови колони от Тракия. Отиват към София. Войната започна. Дойде революционно време. Сформирова се комитет на ОФ и зае общинското управление. Обезоръжихме полицията. Цивилна милиция зае нейното място.

На 12 ноември е насрочено Общото извънредно събрание. Отложи се. Няма кворум. Насрочи се за 19. ноември. Състоя се. Присъствуват 86 членове, а отсъствуват 297. Събранието бламира УС и избра нов в състав: председател Петър Милев, членове: Станоя Сотиров, Кръсто Д. Кръстев, Косто Павлов и Цене Петрев. Контролен съвет: Раде Георгиев, Саво Тодоров и Христо п. Тодоров. Запасни членове: Истилиян Савов Зашов и Насо Филев.

Действува се революционно. Управителният съвет уволнява всички служащи и назначава нови. В последствие някои си дават оставките и в УС влизат подгласниците.

Този УС е планирал бъдещата дейност на кооперацията в 10 точки. Ето някои от тях: 1. Намиране начин за оземляване на безимотните и малоимотни селяни; 2. машинизиране и рационализиране на селското стопанство, чрез набавяне на едър и дребен земеделски инвентар. 3. Прилагане нова система за комасиране земята . . . 4. Кооперативен строеж на жилищни и стопански постройки; 5. Постройка на кооперативна мелница, бичкиджийница, дъскорезници и др. 6 .Кооперииране на занаятчийството: 7. Построяване ветеринарна лечебница. Този УС е набелязал и други дейности и полезни начинания, които постепенно да се провеждат.

На 31 март 1946 година се състоя 38-то редовно общо събрание. Присъствуват 275 члена от всичко 495. Събранието бламира УС. Избра се нов УС, който работи добре.

С протокол № 11, от 12 VI 1945 година деветосептемврийския УС делегира членовете на УС Кръсто Д. Кръстев, Станоя Сотиров и Коста Павлов и члена на К. С. Трендафил Пенков — да ликвидират магазина в с. Бърдо, като намиращите се в магазина стоки и инвентар предадат на конституираната там кооперация „Спасение". В същия протокол УС решава да закрие мандрата.

С прот. № 14, от 17 VII 1945 год., УС решава: „Бившият УС не е взел мерки навреме да се зградят на фурна тухлите и една значителна част от тях, около 8,000 (осем хиляди) броя се разпиват и унищожават от поройните, есенни дъждове и добитъка. За това да се държи отговорен бившия УС."

На 6 XI 1945 год, УС назначава директор на кооперация „Съгласие", известният ни вече от настоящата книга, няколко годишен председател на УС и член на същия Георги Ст. Атанасов, който притежава всички необходими качества за длъжността. (прот. № 20, от 6 XI 1945 год).

Пролетта и особено лятото на 1945 година бяха сухи. Горещините през лятото достигаха до 40^0 температура. Изсъхнаха всички култури. Посредата на лятото, шумата на гората пожълтя, като че я е облъхнал пламък. Земята беше така нажежена от слънчевите лъчи, че краката на човека едвам изтърпяваха топлината ѝ. Земеделските стопани не можаха да получат нито сено, нито слама за изхранване добитъка през зимата. Сушата през тази година ще остане паметна за дълго време. Нужда от фуражни храни за добитъка се почувствува още през есентта на тази година. А през зимата какво трябваше да сторят земеделските стопани, за изхранване добитъка на селището. УС на кооперацията с прот. 21, от 26. XI 1945 год., решава и натоварва Директора на кооперацията Георги Ст. Атанасов и члена от УС Кръсто Д. Кръстев да отидат в Добружа и закупят слама за 1,000,000 лева, която да се раздаде на земеделските стопани

за изхранване добитъка през зимата. Сред голями мъчнотии такава слама се достави и положението на добитъка на земеделските стопани беше спасено

По решение на общото събрание, кооперация „Съгласие“ има горски отдел и търгува с дърва. Тоя род търговия носи добра печалба за кооперацията.

Разширената дейност на кооперация „Съгласие“ разгръща пред нея широки перспективи за работа. Впрочем, напред, към светли бъднини!

Заключение

Описахме, макар и на кратко основаването и четиредесетгодишния живот на кооперация „Съгласие“.

Много усилия са вложени, амбиция и жар от страна на основателите и по-сетнешните ръководители на същата за укрепване на кооперативната идея и съзнание в нейните членове и населението. Невежеството, което след свалянето на веригите от турското робство се е ширило много повече от днес из народа, е било голям враг на всяка нова идея и напредък. Строителите на кооперацията ни, обаче, не са се спирали, не са представали своята просветна работа между членовете и населението изобщо. Те са изнасяли сказки и беседи във всички села. Общите събрания на членовете често са откривани по тържествен начин, държани са научни сказки, декламации и песни с кооперативно съдържание. Кооперативните агитатори са излизали от преките въпроси на работата в кооперацията и са проповядвали идеи за реформи и напредък. Надхвърляли са рамките на тогава официялното и редното, а са гледали далеч напред в бъдещето, мечтаейки за аграрна реформа, за социална справедливост, за задружен колективен труд на селото и всички кооперации и кооператори. Много примери на социялно подпомагане, било единично на членове или на обществени организации са издигнали още повече престижа на кооперацията пред обществото. С тая си неуморна, просветна дейност, ръководителите на кооперацията са държали винаги будни духът и съзнанието на чле-

новете, благодарение на което са печелили привърженици, увеличавали се и задружно крачели напред. Това са достойни примери за младите и следващите поколения.

Благодарение на тая им дейност, кооперацията е могла да се справи с най-трудните въпроси за набиране капитали, защото тя цели да подпомага и кредитира затруднените си членове, да снабдява и сама да твори блага, а понякога и самата тя е изпадала в тежко положение. Имало е случаи богаташи и търговци лично и с поставени хора да навлизат в кооперацията, умишлено да теглят големи и ненуждни им заеми, само и само, да изтеглят капиталите на кооперацията, за да я разтурят, а в други случаи, да всеват смут и паника между вложителите, които са нахлували масово в кооперацията да теглят влоговете си. Ръководителите на кооперацията, обаче, плащали с готовност влоговете, но с такт, умение и лични връзки разубеждавали вложителите, а дори лично сключвали заеми от верни приятели и роднини, за да услужат на кооперацията и да запазят нейния престиж и съществуване. Тези примери ни показват на дело как трябва да служим на кооперативната идея!

Същевременно, кооперацията е водила непрекъснати борби с чорбаджии и търговци, с тяхните явни и скрити оръдия, от вън или от вътре в кооперацията. Не веднъж са оклеветявани пред властите ръководителите й, съставяни са им лично или на кооперацията наказателни актове по разните закони, тормозени, съдени и разкарвани, макар и съвсем невинни. Особено след назначаването на Стоян Янев за касиер-деловодител на кооперацията през 1937 г., известен със своите смели прогресивни идеи, реакцията в селото сметна, че е настъпил момента за щурм и унищожението на кооперацията

и започна такава борба, която протака назначението му цели две години устройваха засади на председателя Георги Ст. Атанасов и подлагаха на тормоз членовете на Управителния съвет Стоил Ковачев и Христо Пенов, на първия като учител правеха нескончаеми анкети, а втория дори заплашваха, че ще изпъдят омъжената му дъщеря от домът й, като ще му я върнат обратно в къщи. Но и това не отчая преданните кооператори. Общото събрание през 1939 г., стана при едно крайно опасно настроение в началото. Подготвени групи за отбрана и нападение и от двете страни бдяха, но то протече при пълно единодушие и окончателно реши назначението на новия касиер, който след това постъпи на длъжността.

Излизайки с рани и сътресения от тия борби, кооперацията се развива все повече и справедливо може да се каже, че кооперации които са водили такива борби за отстояване и напредък са много по-напреднали от другите кооперации, търпяли компромис и страхувайки се от силните на времето чорбаджии.

Тъй кооперация „Съгласие“ достигна днешното си развитие на всестранна централна кооперация за всичкии села на Вакарел, развиваща мощна стопанска дейност, в снабдяването, кредитирането и дори в производството в нашия беден край. Създаде 6 потребителни магазини, складове, ярмомелка, свиневъдно стопанство, произвеждайки си вече фураж за същото, мандра гостилници и др. Финансира и подпомага общината и махленските инициативи по водоснабдяване, благоустройство и електрификацията на всички махали.

И както някога основателите на кооперация „Съгласие“ живо участвуваха в създаването на Общия съюз на българските земеделски кооперации

и районни кооп. съюз „Подем“ — София, тъй и днешните ръководители на кооперацията живо съдействуваха за изграждането на единния Централен кооперативен съюз в България, както и мощния вече Районен кооперативен съюз в София. Кооперация „Съгласие“ днес изпълвява функциите на Р. К. Съюз. Представлява района си и съседните кооперации: „Подкрепа“ в с. Габра, „Пробуда“ — с. Крушовица и „Спасение“ в с. Бърдо.

Достигнала това развитие и мощ, днес кооперацията е под умелото ръководство на Управителен съвет — гаранция за бъдещия й успех. Председателят — Христо п. Тодоров Ковачев — син на основателя и първия касиер на кооперацията свещ. Тодор Ковачев, който е изпитан борец за прогреса и справедливостта, амбициозен и предан кооператор, а такива са и останалите членове на съвета, Д-р Никола Савов — неразделния помощник и съветник на земеделските стопани и просветен кооператор, Костадин Андонов Стоименов — бивш председател на контролния и на управителния съвети, здравите и твърди дългогодишни кооператори — земеделски стопани Цене Петрев Ласков и Зашо Панев Стоянов.

Ръководният персонал освен директора Георги Ст. Атанасов, за когото вече става дума, контролата и счетоводството се водят от изпитания и дългогодишен счетоводител на кооперацията Костадин Зашов Стоянов — ученик и заместник на безпримерния в своята дългогодишна частна служба касиер — Ангел К. Миленов, както и младия, но надежден касиер Борис Петков Джоров.

При осъществената днес мечта за кооперативното обединение и организация и под закрилата и съдействието на народната власт на О. Ф. — кооперация „Съгласие“ е набелязала и своите по-

близки и по-далечни задачи за постижение, които целят мирното стопанско издигане на нашия беден край и благоденствието на населението му. Общо, може да се каже, че тя вече навлиза в производството и ще работи за кооперативното занаятчийство и създаването на своя индустрия за керамични произведения в с. Вакарел и др. Наред с това ще използува добрите условия за едно модерно кооперативно скотовъдство, птицевъдство, овощарство и подобрение макар и слабото земеделие.

В тия си стремежи и дейност, кооперация „Съгласие“ ще има всеобщата подкрепа на трудолюбивото и честно вакарелско население, което макар и бедно, но трудолюбиво и природно интелигентно, ще твори и ще върви напред.

Пор. № 159. — Разрешително № 1822 от 24 IX. 1947 г.

ИА ТАБЛИЦА

акарел, Ихтиманско, за времето 1906—1946 год.

пестов. логове	Заеми	Оборот на магазина	Налични стоки в магазина към 31. XII.	Имот по баланса	Чиста печалба	Забележка
—	—	—	—	—	—	
262	38112	—	—	750	331	
610	72345	—	—	893	435	
2253	80176	—	—	947	642	
2249	78991	—	—	977	1683	
2058	72865	—	—	982	1484	
3008	82228	—	—	3736	10	
5436	86843	—	—	4879	1607	
7730	119637	—	—	4796	1917	
14353	170159	—	—	6245	2658	
42090	134279	—	—	8466	—	2682 л. загуби
148536	93289	—	—	8213	4100	
280342	138452	—	—	8506	8028	
293501	496542	—	—	9188	13456	
443653	866676	—	—	7272	27333	
641071	1099410	—	—	8028	20065	
713852	1462700	351317	139754	13180	27973	
533188	1426500	263582	87072	13186	28241	
607380	1312350	436157	118526	30500	15111	
613951	1457415	639187	154431	28930	2048	
694378	1557050	719194	334308	88547	10247	
486989	1631910	853355	204497	112756	49816	
819750	1941680	1026824	287282	152551	70074	
1048437	2378198	820554	247632	156740	62349	
921623	2287248	592566	239438	202446	27368	
1173432	2049165	594839	196808	196002	22644	
1191424	2108749	442574	189921	185893	62419	
1061892	1977010	544995	169157	187152	53928	
1004472	1896786	465365	151708	179565	2728	
912635	900041	641671	167093	181011	—	35532 л. загуби
985281	966739	1104323	314829	187865	9269	
982020	832040	1240663	536428	204697	—	45349л. загуби
989471	816697	1905152	582920	234092	60152	
1018948	953700	2697503	681771	355882	40526	
1110755	850281	2212178	570053	763485	51209	
1319301	685619	2562213	550180	799893	—	153387 л. загуби
1934245	523760	3297295	930637	834842	11135	
234 959	560530	5056325	972095	524868	87521	
2545077	674329	8654717	1689416	529380	68314	
4144475	1455338	24134751	2619280	651251	188671	
4919297	2321970	19386160	1615246	1092915	44112	

СРАВНИТЕЛН

За състоянието на кр. кооп. „Съгласие“, с. В

№ по ред	Години към 31. XII.	Членове	Годишен оборот	Делов капитал	Членски вноски	Фондове	Срочни влогове
1	1906	64	—	—	—	—	—
2	1907	221	56683	—	336	331	5807
3	1908	230	199242	—	873	766	15727
4	1909	240	228601	—	1915	1378	20498
5	1910	242	256499	—	3354	3062	28247
6	1911	250	256453	—	5973	4502	29530
7	1912	300	262596	—	9191	4608	57545
7	1913	327	271476	—	13728	6114	78495
9	1914	367	364950	—	19026	7733	95220
10	1915	393	603861	—	23430	10391	103166
11	1916	393	708343	—	26050	7688	167121
12	1917	393	1209604	—	30536	11789	277747
13	1918	374	1488284	—	35757	19817	429689
14	1919	455	2186152	—	41575	33274	419408
15	1920	460	2186152	—	49647	57727	374303
16	1921	485	5257362	—	60959	70005	324599
17	1922	499	7022103	22900	60802	101202	259604
18	1923	497	6124519	87800	44527	122322	200689
19	1924	457	7523403	108000	51527	128613	182049
20	1925	470	7603679	171400	40012	131065	155814
21	1926	452	9048865	262300	50119	135296	153906
22	1927	439	9918013	314600	54541	156445	232256
23	1928	442	11322904	401400	33974	188884	227941
24	1929	439	14547211	490700	33069	213186	166282
25	1930	422	10436065	527600	36019	210828	153364
26	1931	406	9888855	565800	35717	195483	154582
27	1932	390	9025764	610700	39789	182060	110812
28	1933	416	8113399	636500	41239	190744	79422
29	1934	398	7435667	668500	43127	191397	57342
30	1935	412	8657640	688000	48350	178140	45342
31	1936	393	9436416	716800	48911	174374	31852
32	1937	410	9192812	652700	33735	160633	31852
33	1938	391	12377061	658200	33090	234600	13852
34	1939	450	14124784	675100	39737	270323	13197
35	1940	495	15376688	620200	57951	342615	13197
36	1941	429	17693316	628702	45443	369678	13287
37	1942	418	19779964	600000	88253	362301	13287
38	1943	372	35988191	631000	41797	412312	3587
39	1944	391	37690341	602400	58840	531266	3587
40	1945	460	94478081	759200	31852	689609	3587
41	1946	518	103551874	835700	31613	612809	2337

СЪДЪРЖАНИЕ

	Стр.
1. Вместо предговор	3—6
2. Поява и развой на кооперативното движение .	7
3. Основаване на Вакарелската кооп. „Съгласие“ .	8
4. Развой и дейнсот на коп. „Съгласие“ след основането ѝ. Просветна и стопанска дейност .	24
5. Кооперация „Съгласие“ и Балканската и Първа световни войни	37
6. Отражение на войните в стопанският живот и дейността на кооперация „Съгласие“	44
7. Разширение на дейността на кооперация „Съгласие“ и обявяването ѝ за образцова	58
8. Заключение	83
9. Сравнителна таблица	89